

מתוך היקדמת המחבר: ועיניכם תראינה בנים בני כשתילי זרעים סביב לשלחם,
הכמים ונבונים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם

גליון

זרע שמשון המבואר

פרשת וישב

אותיות ג • ט • יב

דרוש מתוך הספר המסוגל 'זרע שמשון' שחברו הגאון המקובל

האלוקי חסידא קדישא רבנו שמשון חיים ב"ר

נחמן מיכאל נחמני ולה"ה

מח"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'

שחי לפני כ-300 שנה בתקופת האור החיים' ומקום קברו לא נודע

והבטיח שהלומד בחידושויו וספריו יזכה לישועות בבני חיי ומזוני

נלב"ע ו' אלול תקל"ט

דרוש מנוקד ומבואר בתוספת ציונים והארות

יו"ל על ידי מוסדות זרע שמשון

שע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

הוצאת והפצת קונטרס
'זרע שמשון העבואר'

נתרם
לזכות והצלחת

דניאל אורי
בן רג'נה מלכה

שיראה הצלחה וברכה
בלי גבול וכלי עדה בעסקיו
בכל העולם
ויתקיים בו הפסוק
"ופרצת יעה וקדעה"
צפונה ונגבה"

לשוחפות של ברכה בכל עת
מוקד זרע שמשון

ארץ ישראל 02-80-80-500
ארה"ב 347-496-5657

י"ל ע"י האיגוד העולמי
להפצת תורת
"זרע שמשון"

לקבלת הגליון נא לשלוח למייל:
zera277@gmail.com

ארה"ב

הרב מנחם בנימין פאסקס
ZERA SHIMSHON
C/O B PASKESZ 1645 48 ST
BROOKLYN NY 11204
347-496-5657
mbpaskesz@gmail.com

ארה"ק

הרב ישראל זילברברג
05271-66450

ניתן לשלוח תרומות והנצחות
לזכות ולע"ג ולקחת חלק בהוצאות
והפצת הגליונות והספרים.

ניתן להפקיד בגנזך מרובנטל (17) סניף 635
מספר השבון 71713028 ע"ש זרע שמשון,
כמו כן ניתן לתרום בכרטיס אשראי

וזכות הצדיק ודביו תורתו הקדושים יגן מכל
צרה וצוקה, ויושפע על הלומדים ועל המסייעים
בני חיי זמננו ועל טוב סלה
מחבטתו
בהקדמת ספריו.

הודעה ובקשה!

השתדלנו להעמיק בדביו רבנו ולבארים כראוי עד הוכן שמשנת ידיו, אולם דביו רבנו עמוקים מני ים ואין כבוונתנו כלל להתגדר ולומר שהשגנו את עומק דביו ודעונו, ובראי לא לקבוע כשה שנתכב שזה הפירוש המוחלט בדביו, ולכן אנו פונים אל כל הלומדים ה"ו, שבאם תמצאו דברים שאינם כראוי ואינם עולים בקנה אחד עם דביו חז"ל ואו רבותנו הקדושים, בודאי לא על רבנו הקדוש ז"ע יהיה תלונתכם בו אם עלינו, ובקשתנו שטוהה לטי מהלומדים אשר יכן וימצא פירושים ודרכים יותר ראויים בהבנת דביו רבנו, אא מנטו שמיצאם לודינו ככרי שנובל לתקנם ולשלכם במהרהדות הבאות, ובוה יהיה הלקו עמנו כוביו הרבים.

כמו כן נשמח לקבל הערות והארות לשיפורים מכל סוג שהוא לתועלת הלומדים,
ובן באם תמצאו טעות ושגיאה מכל סוג שהוא, אנא תיידעו אותנו על כך ותבואו על הברכה.

פְּרִשְׁת וַיֵּשֶׁב

ג

פְּסוּק (בראשית לו, ב) 'וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבַתָּם רָעָה וְכוּ', פֶּרֶשׁ רִשְׁ"י, וּבִשְׁלֹשֶׁת לָקָה, עַל דְּבַה שְׁפָפָר וַיֵּשְׁבּוּ עִזִּים' וכו' (פסוק לא).

פסוק 'ובא יוסף את דבתם רעה', פרוש רש"י ובשלושת לקה, וישחטו שיעיר עזים וכו'

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

ג

ביאור עונשו של יוסף בשחיטת השעיר במכירתו, וענין הקטרוג על שחיטתו.

לקרותם עבדים, ושהם חשודים על העריות.^א וּבִשְׁלֹשֶׁת לָקָה - ועל שלשה מיני לשון הרע אלו שדיבר, נענש יוסף לבסוף, שֶׁעַל הַדְּבָרָה - לשון הרע שֶׁשְׁפָפָר לאביו עָלִיָּהֶם - על אחיו שֶׁהָיוּ אוֹבְדֵי עֵינָיִם אֲבָר מִן הַחַי, נענש במה שנאמר (להלן פסוק לא)^א 'וַיֵּשְׁחֲטוּ שְׁעִיר עִזִּים' - שאחיו של יוסף, שחטו שעיר עזים בְּמִכְרֹתוֹ וְכוּ',^ב וטבלו

יוסף לקה כנגד מה שדיבר לשון הרע על אחיו

על הַפְּסוּק (בראשית לו, ב) 'וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבַתָּם רָעָה אֶל אֲבֵיהֶם', פֶּרֶשׁ רִשְׁ"י,^א שכל דבר רע שהיה יוסף רואה שאֲחָיו בני לאה עושים, היה אומר לאביו, ואלו הם הדברים שסיפר לו עליהם, שהם אוכלים אבר מן החי, ושהם מזלזלים בכני השפחות [בני בלהה וזלפה]

ציונים ומקורות

משום אבר מן החי. ואין הדבר כן [כמבואר בחולין (לג, א)]. וכן מה שהיו קורין אותן עבדים, אינו רוצה לומר עבדים ממש, אלא שהיו קורין אותם 'בני השפחות', לפי שאמותיהן היו שפחות לאמותיהן מתחלה, אבל לא שכוננו בזה לומר שנולדו לאמותיהן בהיותן שפחות בלא שטר שחרור. ויוסף היה סבור שכשהיו קורין אותן בני השפחות, כאילו היו קורין אותן עבדים שנולדו בזמן שאמותיהן שפחות, ואין הדבר כן. וכן מה שהיה אומר עליהם שהם חשודים על העריות, הוא מפני שהיה רואה את בנות הארץ שהיו באות אצל השבטים ועסקו עמהם במסחר, ויוסף היה סבור שאסור לעשות כן, כמבואר בקידושין (פא, ב) שאין משתמשין באשה כלל. אמנם אין הדבר כן, דהא קיימא לן (שם פב, א), הכל לשם שמים, כלומר, שמות להשתמש בנשים, ואינו אסור להשתמש בהן אלא בשימוש שהאשה עושה לבעלה, כגון רחיצת פניו ידיו ורגליו והצעת המטה לפניו ומזיגת הכוס (עין תוס' שם ד"ה הכל). ועיין שם, וביפה תואר השלם על המדרש, שהאריכו בזה. ד. לשון הפסוק, 'ויקחו את פתנת יוסף וישחטו שעיר עזים וישבולו את הפנת בדם'. ה. לשון רש"י, על אבר מן החי וישחטו שעיר עזים' במכירתו, ולא

א. לשון הפסוק, 'אלה תלדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה היה רעה את אחיו בצאן והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם'. ב. לשון רש"י, כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה היה מגיד לאביו, שהיו אוכלין אבר מן החי, ומזלזלין בכני השפחות לקרותן עבדים, וחשודים על העריות. ובשלושתן לקה. על אבר מן החי (להלן פסוק לא) וישחטו שעיר עזים' במכירתו, ולא אכלוהו חי. ועל דיבה שסיפר עליהם שקורין לאחיהם עבדים, 'לעבד נמכר יוסף' (תהלים קה, יז). ועל העריות שסיפר עליהם, 'ותשא אשת אדוניו וגו' (להלן לט, ז). ודברי רש"י הם על פי המדרש (ב"ר פד, ז). ג. ראה בפירוש הרא"ם שהקשה למה לקה יוסף על כך, והלא לא הגיד לאביו אלא מה שראה, ועוד, איך אפשר לומר שהשבטים חטאו כל כך. ותירץ, שהשבטים עשו כדן, אלא שיוסף טעה בדין ודן אותם שעשו שלא כדן, והיה מגיד אותן לאביו לפי סברתו, ולפיכך לקה בשלושתן, דלגבי אבר מן החי, השבטים היו חותכים בשר מבית השחיטה בעודה מפרכסת ומניחין אותה עד שתמות, ואחר כך היו אוכלין אותו כדי שיבריאו, ויוסף היה סבור שכיון שחותכים אותו בעודה מפרכסת, יש בו

קִשָּׁה, מַה נִּלְקַח יוֹסֵף בְּשָׁחִימַת שְׁעִיר
 זֶה. דְּבִשְׁלָמָא עַל מַה שְּׁסַפֵּר
 עֲלֵיהֶם שֶׁהָיוּ קוֹרִין לְאָחִיו עֲבָדִים, נִיחָא,
 שְׁנַמְפֵּר לְעֵבֶד. אָבֵל שְׁחִימַת שְׁעִיר
 עֲזִים, מַה לְקוֹת הוּא זֶה לְיוֹסֵף, אָף אִם
 נֹאמַר שְׁשָׁחְטוּהוּ לְפָנָיו קֶדֶם מְכִירָתוֹ.
 וְעוֹד, לְמַה תִּכְרַךְ וּמִיָּד שְׁחַטוּ שְׁעִיר
 עֲזִים.

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבַאֵר

כתונת יוסף, ולרמות את יעקב שיחשוב שיוסף נטרף על ידי איזו חיה רעה, שהרי דם השעיר דומה לדם האדם, מַה לְקוֹת - מכה ועונש הוא זֶה לְיוֹסֵף על כך שאמר עליהם שהם אוכלים אבר מן החי, וקושיא זו היא אָף אִם נֹאמַר שְׁשָׁחְטוּהוּ לְפָנָיו [-לנגד עיניו] קֶדֶם מְכִירָתוֹ, שהרי עיקר עונשו היה מה שנמכר לעבד, ומה ששחטו את השעיר, היה רק כדי להשקיט את דעתו של יעקב, אבל שחיתתו לא הכבידה כלל על עבדותו, ואם כן מה עונש היה ליוסף בכך.¹

וְעוֹד יש להקשות, לפי הצד ששחטו את השעיר עזים בפני יוסף, לְמַה באמת תִּכְרַךְ וּמִיָּד כשהגיע יוסף אליהם, שְׁחַטוּ שְׁעִיר

בדמו את כתונתו של יוסף, בשביל להראותה ליעקב ויחשוב שיוסף נטרף מחיה רעה, ולא אכלו את בשר השעיר בעודנו חי, אלא שחטוהו תחילה. וכן על שאר דיבוריו עליהם, נענש במדה כנגד מדה, כמבואר ברש"י שם.

דקדוקים בדברי רש"י שלקה בשחיתת השעיר

קִשָּׁה - יש להקשות על דברי רש"י, מַה נִּלְקַח - איזו מכה ועונש יש לְיוֹסֵף בְּשָׁחִימַת שְׁעִיר זֶה, דְּבִשְׁלָמָא עַל מַה שְּׁסַפֵּר עֲלֵיהֶם לֵאבִיו, שֶׁהָיוּ קוֹרִין לְאָחִיו עֲבָדִים, נִיחָא - מובן הדבר שנענש במה שְׁהוּא עצמו נִמְפֵּר לְעֵבֶד, כמו שכתב רש"י בהמשך דבריו. אָבֵל שְׁחִימַת שְׁעִיר עֲזִים ששחטו אחיו, כדי להטביל בדמו את

ציונים ומקורות

שלולא תחבולת אותו השעיר לא היו מוכרין אותו, הרי לקח באותו דבר עצמו שהיה אומר שהיו אוכלין אותו חי. ומה שאמר [רש"י] אחר זה ולא אכלוהו חי, אין זה מענין ליקויו שלקה בו, אלא ענין בפני עצמו הוא, שהכתוב מעיד עליהם שלא היו אוכלין אבר מן החי כמו שאמר יוסף לאביו. ע"כ. ועיין שם שהביא הוכחה לדבריו מהמדרש. וקיצור היוצא מדבריו הוא, שאכן לקח יוסף על ידי שחיתת השעיר, אף ששחטוהו אחרי מכירתו, שלולא שהיו יכולים לשחוט את השעיר, ולשלוח ליעקב את הכתונת כשהיא טבולה בדמו, לא היו מוכרים אותו [ולפי דבריו צריך לומר, שמיד בשעת המכירה התכוונו השבטים לשחוט את השעיר. ועי"ש ברא"ם בסוף דבריו שפירש בדרך אחרת]. וביפא תואר השלם (ד"ה אפילו) תירץ (על פי הירושלמי פאה פ"א ה"א), שעל ידי מכירתו הוכיח הקב"ה, שאפילו בשעת קלקלתם לא פרצו גדר באיסור אבר מן החי, אף על פי שהרעו במכירת יוסף, ומכל שכן שבזמן כשרות לא נכשלו בכך, ונמצא שעל ידי זה לקח, מאחר שהקב"ה גלגל ענין מכירתו כדי להוכיח את זה. ובשם משמואל (תרע"ט ד"ה במד"ר פלס) תירץ הקושיא, ששחיתת השעיר היתה לרעה ליוסף, לפי שאם לא כן היה

אכלוהו חי (כדי שלקה בשחיתה). ע"כ. וביאר בשפתי חכמים, שלא היו נצרכים לאכילת השעיר עזים, כי אם לדמו, ובכל זאת שחטוהו למען ילקח הוא בשחיתה. 1. וראה להלן בסוף האות, שרבינו מקשה גם בענין מה שדיבר יוסף עליהם שחשודים על העריות, מה היה העונש במה שהתגרתה בו אשת פוטיפר. 2. בפשוטו נראה מסדר הפסוקים, ששחיתת שעיר העיזים היתה אחרי המכירה, שלא בפני יוסף, והיינו כשחזר ראובן לבור ומצא שיוסף איננו שם, ואמר (בראשית לו, ל) 'הילד איננו ואני אנה אני בא' [אנה אברח מצערו של באצן]. אך רבינו מדייק מדברי המדרש, שיתכן שהשחיטה נעשתה לפני המכירה, וגם לפי זה תמה, דאף אם נשחטה לפניו, מה העונש ליוסף בזה. ובהמשך הדברים רבינו מבאר על דרך זו. אולם יש לעיין איך יתפרש זה מסדר הפסוקים. וראה בהערה להלן. וראה בגור אריה (ע"ד רש"י) שכתב, שהקב"ה הראה ליוסף כי אינם אוכלים חי אלא שחוט. ומבואר מדבריו ששחטוהו בפניו. 3. ראה רא"ם (שם) שעמד על קושיא זו, ופירש ז"ל, אף על פי שלא לקח באבר מן החי אלא בשחוט, סוף סוף כיון שעל ידי אותו דבר שאמר לאביו שאוכלים אותו חי, באה לו קלקלת מכירתו,

וְהוּא שָׂר שֶׁל מִצְרַיִם, וְאָחֻז בְּיַד יַמִּין
שְׁעִיר עֲזִים, שֶׁהָיָה מְקַטְרֵג - מַלְמַד חוֹבָה עַל מְכִירַת
יוֹסֵף שֶׁשְׁחַטְמוֹ שְׁעִיר עֲזִים, עַכ"ל. דְּקָשָׁה,
מָה לוֹ לְקַח בְּיָדוֹ דְּקָא שְׁעִיר עֲזִים.

וְעוֹד צָרִיף עֵינָיו, בְּמָה שֶׁפָּתַח בְּעַל זֶרַע
בְּרַךְ (פרשת שמות סדר ראשון ד"ה הטעם
הא') בְּשֵׁם רַבּוֹ מוֹהֲרָן ז"ל (מגלה עמוקות אופן
קצנ), דִּשְׁר גְּדוֹל יֵשׁ בְּרַקִּיעַ אֲמוֹן מְנוּא,

מאמרם ז"ל
שר של
מצרים אחז
ביד ימין
שעיר עזים,
מקטרג על
מכירת יוסף

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבַאֵר

מְנוּא, וְהוּא שָׂר שֶׁל מִצְרַיִם, וְאָחֻז בְּיַד יַמִּין
שְׁעִיר עֲזִים, שֶׁהָיָה מְקַטְרֵג - מַלְמַד חוֹבָה עַל
יִשְׂרָאֵל בָּהּ - עַל יְדֵהּ, עַל מְכִירַת יוֹסֵף שֶׁבִעַת
הַמְכִירָה שֶׁחַטְמוֹ הַשְּׂבִטִים שְׁעִיר עֲזִים, עַכ"ל.
דְּקָשָׁה - יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עַל דְּבָרָיו, מָה לוֹ לְשׂוֹר
שֶׁל מִצְרַיִם, לְקַח בְּיָדוֹ דְּקָא שְׁעִיר עֲזִים,
כְּדֵי לְקַטְרֵג בּוֹהַ עַל מְכִירַת יוֹסֵף, הֲרֵי
שְׁחִיטַת הַשְּׂעִיר לֹא הִיְתָה עֵיקַר הַמְכִירָה,
וּבֵאֵה רַק לְהַשְׁקִיט דַּעְתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב.

עֲזִים בַּפְּנִי, וְלֹא הַמְתִּינוּ מִלְשַׁחְטוֹ עַד
שֶׁהוּצַרְכוּ לְדַמּוֹ לְאַחַר שֶׁמְכַרוּהוּ.^ט

קושיא למה השעיר עזים הוא קטרוג על מכירת יוסף

וְעוֹד צָרִיף עֵינָיו - יֵשׁ לְתַמּוּהָ בַּעֲנִין
הַשְּׂעִיר עֲזִים, בְּמָה שֶׁפָּתַח בְּעַל זֶרַע בְּרַךְ
(פרשת שמות, סדר ראשון ד"ה הטעם הא') בְּשֵׁם רַבּוֹ
מוֹהֲרָן - מוֹרִינוּ הַרַב רַבִּי נֹתָן שְׁפִירָא ז"ל
בְּסַפְרוֹ מַגְלֵה עֲמוּקוֹת (אופן קצנ), דִּשְׁר גְּדוֹל
שֶׁל טוֹמָאָה יֵשׁ בְּרַקִּיעַ - בְּשִׁמְיָם, וְשִׁמּוֹ אֲמוֹן

ציונים ומקורות

שְׂמִינֵה דְּהַבְרִים הוּא מִמָּה שֶׁבִּסְפָר אֱלִימָה (לְרַבִּינוּ
מֵהַר"ם קִירוֹדוֹבִיוֹ זצ"ל) פִּירַשׁ בְּכוּוֹנַת מֵאֵמֶר הַזוֹהַר
(פְּרַשְׁתַּי בֵּא לֵג, א), זוּה לְשׁוֹנוֹ, הַעֲנִין הוּא כִּי יֵשׁ שֶׁר
אֶחָד בְּרַקִּיעַ וְנִקְרָא אֲמוֹן מְנוּא, וְהוּא שֶׁר גְּדוֹל שֶׁל
מִצְרַיִם, וְאָחֻז בְּיַד יַמִּין דָּם שֶׁל שְׂעִיר עֲזִים שֶׁהִיָּה
מְקַטְרֵג בָּהּ עַל מְכִירַת יוֹסֵף שֶׁשְׁחַטְמוֹ שְׂעִיר עֲזִים
בְּחַיִּים, וְכִי שֶׁמֵאֵל דָּם שֶׁל אֵיל, לְקַטְרֵג עַל עַקְדַת
יִצְחָק שֶׁהֶעֱלוּ אֵיל תְּמוֹרָתוֹ, וּבֵא מִשֶׁה רַבִּינוּ ע"ה
שֶׁהִיָּה בְּעַל הַצֶּאֱן, וְהַעֲבִיר אֶת הָאֵיל מִצַּד שֶׁמֵאֵל
בְּשִׁחִיטַת שֶׁהָיָה פֶּסַח, דָּעַל יְדֵי קֶרְבֵּן פֶּסַח שֶׁהִקְרִיב
מִשֶׁה, גִּבְר גְּבִירָאֵל עַל אֲמוֹן מְנוּא, וְהַכֹּהֵן בִּידוֹ
הַשְּׂמֵאלִית וְהַשְּׂלִיךְ מִידוֹ דָּם שֶׁל אֵיל דִּיצְחָק, א"כ כֹּל
זִמְן שֶׁהִיָּה בִּידוֹ דָּם הָאֵיל, חֲשַׁב בְּלִבּוֹ לְהַנִּיחַ וְלִהְיוֹת
מִלְקַטְרֵג בְּאִיזָה זִמְן שִׁירֵצָה שֶׁהוּא בְּטוֹחַ בִּידוֹ,
וְעַתָּה בִּיצִיאַת מִצְרַיִם עַל יְדֵי הַקֶּרְבֵּן פֶּסַח שֶׁתִּקְנֶה
דָּם אֵיל, וּבֵא גְבִירָאֵל וְהַשְּׂלִיךְ מִידוֹ הַדָּם שֶׁל אֵיל,
אִז תִּתְחַלֵּל לְזַעֵק זַעֲקָה גְּדוֹלָה וְמֵרָה עַל אֲבֵרָהִם
אֲבִינוּ ע"ה שֶׁמְעִיקָא נְגוּזָה הַעֲקִידָה עַל שֶׁלֹּא הַזִּמְנִין
עֲנִיִּים לְסַעוּדָה בְּיוֹם הַגְּמֵל אֶת יִצְחָק, וְגַם מִיַּת
שֶׁרָה ע"ז נְגוּזָה, וְלִפְיֵךְ הִי"ל דִּין עַל זֶה
שֶׁלֹּא יִחְלִפְנוּ בְּאֵיל. וְאִז בְּמִקּוֹם אֲבֵרָהִם, נֹתָן הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא אֶת אֵיבּוֹ בִּיד הַשֶּׁטֶן, כִּי כִּבְר נִשְׁבַּע הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא לְנַסּוֹת עוֹד אֶת אֲבֵרָהִם כֹּלֵל.
הַעוֹלָה כִּי ע"י הַקֶּרְבֵּן פֶּסַח הַעֲבִירוּ אֶת הָאֵיל
מִיד שְׂמָאלוֹ, וְשְׂעִיר עֲזִים עַל מְכִירַת יוֹסֵף עֲדִיין הַדָּם
בִּיד יַמִּינוֹ עוֹמֵד, וְנִפְרַע בְּחוֹרְבֵּן בְּיוֹם שִׁזְוֹעוֹ שׁוֹמְרֵי
הַבֵּית אִז הַתְּעוּתוֹ אֲנַשֵּׁי הַחֵיָל, וְהֵם עֲשִׂוֵּה הַרוּגִי
מְלוּכָה, עַכ"ל. [וְהֵשֵׁם אֲמוֹן מְנוּא, מוּבָא בִּירְמִיָּה (מוֹ,
כַּה), יֹאמֵר ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי פּוֹקֵד אֶל

יעקב אבינו דורש וחוקר אחריו, ובחכמתו הגדולה
היה נתודע היכן הוא, והיה פודה אותו בכל ממון
שבעולם. אבל כיון שנשחט השעיר, ועל ידי כן חשב
יעקב ש'חיה רעה אכלתהו', חדל מלחפש אחריו. ועיין
שם שביאר שגם מה שלא אכלוהו חי, היה חלק
מהעונש של יוסף [ודלא כמוזחי הניל], לפי שאחר
שנתקיימה בו מצות שחיטה, היה בדם זה גם ענין
רוחני, ולכן טעה יעקב וחשב שזהו דמו של יוסף. אך
אם היו מוציאים את דם השעיר שלא על ידי שחיטה,
היה יעקב מבחין שאין קדושה בדם זה ושאלו זה דמו
של יוסף, והיה מחפש אחריו עד המצאו, עכת"ד.
ט. פירושו, שלכאורה לא היתה להם סיבה לשחוט
בפניו. ולהלן יבאר רבנו שאכן נתכוונו לרמוז לו בכך
על הדיבה שדיבר אל אביהם עליהם. י. זה לשון הורע
ברך, מצאתי ענין נחמד וטוב להשכיל בספר מ"ו איש
האלקים מוהר"ן ז"ל, דשר גדול יש ברקיע אמן מנוא,
והוא שר גדול של מצרים, ואחז ביד ימין שעיר עזים
שהיה מקטרג בה על מכירת יוסף ששחטו שעיר עזים,
וביד שמאל איל לקטרג על עקרת יצחק שהעלו איל
תמורתו, וכתוב (דברים כה, ד) 'לא תחסום שור בדישו',
דכבר נתנו לו את יצחק להקריבו, ובא משה רבינו
ע"ה שהיה בעל הצאן והעביר את האיל מצד שמאל,
בשחיטת שר של פסח, אבל שעיר עזים של מכירת
יוסף עדיין במקומה עומדת, ונפרע בחורבן הבית
ביום שיוועו שומרי הבית, אז התעוותו אנשי חיל עם
עשרה הרוגי מלכות שניתנו אז לסמאל, כמו שרמזו
ז"ל (ובחים קט, ב) 'נורא אלוהים ממקדשך' (תהלים
סה, לו), אל תקרי ממקדשך אלא ממקודשך' ע"כ.
ובמדבר קדמות (להחיד"א, מערכת ק אות יג) כתב,

(ויקרא טו, כא) 'וַנִּתֵּן אֹתָם עַל רֹאשׁ הַשְּׁעִיר',
'הֵן עָשׂוּ אָחִי אִישׁ שְׁעִיר' וכו'. (בראשית כו, יא).
לָבֵן כְּשֶׁמְכָרוּהוּ, מִיַּד שְׁחָטוּ שְׁעִיר
עֲזִים לַפְּנִי, לָרְמוֹ לוֹ שְׂבִידָם יֵשׁ
כַּח לְהַנְצִיל מִיַּד הַשְּׁעִיר עַל יְדֵי מַעֲשֵׂיהֶם
הַטּוֹבִים, כִּי עַל יְדֵי הַשְּׁחִיטָה שֶׁהִיא
מִצְוָה, יִתְחַלֵּשׁ כַּח הַשְּׁעִיר.

וְלָפִי מָה שֶׁנִּכְתַּב לְקַמּוֹן (פרשת מקץ אות ז'),
עַל פְּסוּק (בראשית מו, ה) 'הֲרַעַתְתֶּם
אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם', שְׂיוֹסָף הָיָה מִתְנַאֵה עַל
אָחִיו, בְּאִמְרוֹ, כִּי אֶלּוּלֵי הוּא, יִהְיוּ כָּל־
מְסוּרִים בְּיַד עָשׂוּ, כִּי יוֹסֵף הוּא שְׂמִנּוֹ שֶׁל
עָשׂוּ (ב"ר עג, ז), וְעָשׂוּ נִקְרָא 'שְׁעִיר', כְּמוֹ
שֶׁאִמְרוּ בְּמִדְרַשׁ רַבָּה (ב"ר סה, טו) עַל הַפְּסוּק

זרע שמשון המבואר

'וַנִּתֵּן אֹתָם עַל רֹאשׁ הַשְּׁעִיר', שהפסוק
נדרש, שביום הכיפורים נותן הקב"ה את כל
עוונותיהם של ישראל על ראשו של עשו,
שנקרא 'שעיר', כמו שנאמר (בראשית כו, יא)
'הֵן עָשׂוּ אָחִי אִישׁ שְׁעִיר' וכו'. וְלָבֵן
כְּשֶׁמְכָרוּהוּ אחיו מפני שנאוהו, מִיַּד שְׁחָטוּ
שְׁעִיר עֲזִים לַפְּנִי, לָרְמוֹ לוֹ שְׂבִידָם יֵשׁ כַּח
לְהַנְצִיל מִיַּד הַשְּׁעִיר - הרומז לעשו, לשוחטו
ולנצחו על ידי מעשיהם הטובים, גם בלי
כוחו של יוסף, כִּי עַל יְדֵי הַשְּׁחִיטָה שֶׁהִיא
מִצְוָה - שישחטוהו כדין כשירצו לאכלו,¹⁷
יִתְחַלֵּשׁ כַּח הַשְּׁעִיר - הרומז לעשו, וינצלו
ממנו.¹⁸

שחיטת השעיר,

רמז להחלשת כוחו של עשו על ידי השבטים

ויש לתרץ הטעם על ששחטו השעיר
בפניו,¹⁹ לָפִי מָה שֶׁנִּכְתַּב לְקַמּוֹן (פרשת מקץ אות
ז) עַל הַפְּסוּק (בראשית מו, ה) 'הֲרַעַתְתֶּם אֲשֶׁר
עָשִׂיתֶם', שְׂיוֹסָף הָיָה מִתְנַאֵה עַל אָחִיו
בְּאִמְרוֹ להם, כִּי אֶלּוּלֵי - אם לא הוא, יִהְיוּ
כָּל־מְסוּרִים בְּיַד עָשׂוּ - שיוכל לשלוט
ולהתגבר עליהם, כִּי יוֹסֵף הוּא שְׂמִנּוֹ - לוחמו
ומנצחו שֶׁל עָשׂוּ, כמבואר במדרש (ב"ר עג,
ז).²⁰ וְעָשׂוּ נִקְרָא 'שְׁעִיר', כְּמוֹ שֶׁאִמְרוּ
בְּמִדְרַשׁ רַבָּה (ב"ר סה, טו),²¹ עַל הַפְּסוּק
הָאִמּוֹר בַּעֲבוּדַת יוֹם הַכִּפּוּרִים (ויקרא טז, כא)²²

ציונים ומקורות

מסורת היא שאין עשו נופל אלא ביד בניה של רחל
וכו'. ובגמרא (ב"ב קג, ב) אמרו, ראה יעקב אבינו
שאינן זרעו של עשו ממסר אלא ביד זרעו של יוסף,
שנאמר (עובדיה א, יח) 'וְהָיָה בֵּית יַעֲקֹב אֵשׁ וְבֵית יוֹסֵף
לְהַבֵּה בֵּית עֵשָׂו לֶקֶשׁ' וגו'.²³ לשון המדרש,
רבי יצחק אמר וכו', 'ונשא השעיר עליו' (ויקרא טו,
כב), זה עשו, שנאמר (בראשית כו, יא) 'הן עשו אחי
איש שעיר', 'את כל עונותם' עונות תם, שנאמר (שם
כה, כז) 'ויעקב איש תם'.²⁴ לשון הפסוק,
יְסַמֵּךְ אֶתְּךָ אֶת שְׂפֵי יָדָיו וְיָדוּ עַל רֹאשׁ הַשְּׁעִיר חָחִי
וְהִתְוַדָּה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת כָּל
פְּשָׁעֵיהֶם לְכָל חַטָּאתָם וְנָתַן אֹתָם עַל רֹאשׁ הַשְּׁעִיר
וְשָׁלַח בְּיַד אִישׁ עֲתִי הַמְדַבְּרָה, ע"כ. אך לפנינו
במדרש, דרש כן על הפסוק הסמוך שם (פכ"ב) 'וַיִּנְשָׂא
הַשְּׁעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹתָם אֶל אֶרֶץ גִּזְרֵה וְשָׁלַח אֶת
הַשְּׁעִיר בְּמִדְבָּר'.²⁵ לשון הפסוק, וַיִּאֱמַר יַעֲקֹב
אֶל רַבְּקָה אִמּוֹ הֵן עָשׂוּ אָחִי אִישׁ שְׁעִיר וְאֲנִכִי אִישׁ
חָלֵק'. יח. היינו שלכך שחטוהו ולא התגווהו,
שנתכוונו לרמוז שעל ידי קיום המצוות - מצות
שחיטה, היפך ממה שאמר יוסף עליהם שהם אוכלים

אֲמוֹן מִנָּא וְעַל פְּרָעָה וְעַל מִצְרַיִם וְעַל אֱלֹהֵיהֶּם וְעַל
מִלְכֵיהֶּם וְעַל פְּרָעָה וְעַל הַבְּטָחִים בּוֹ. ושם פירש רש"י,
ש'אֲמוֹן' הוּא לְשׁוֹן גְּדוּלָה, ו'אֲמוֹן מִנּוּא', היינו השר
של אלכסנדריא ש מצרים. וראה עוד בצרור המור
(פרשת וארא ד"ה תנו לכם) שכתב ז"ל, ומי היאור
שנהפכו לדם, הוא סימן למפלת אלהי מצרים, שהוא
התנין הגדול הרובץ בתוך יאוריו, הוּא אֲמוֹן מִנּוּא, בן
צירעה שר השדים המוזכר בדבריהם, והוא היה רב
שלהם ובו היו עושיין כל פעולותיהם].
יא. ובהמשך הדברים (ד"ה ובוה) יתורץ על פי דרך
זה, גם ענין אחיזת השעיר לקטרג בו על ישראל.
יב. לשון הפסוק, 'הֲלוֹא זֶה אֲשֶׁר יִשְׁמָתָה אֲדָנִי בּוֹ וְהוּא
נִחַשׁ בּוֹ הֲרַעַתְתֶּם אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם'. יג. שם
כתוב קצת בענין אחר, שיוסף - כשהיה משנה למלך
במצרים - טען על אחיו היאך מכרוהו, והרי הוא היה
שטנו של עשו וכו', עיין שם.
יד. לשון המדרש, 'ויחיה כאשר ילדה רחל את יוסף' (בראשית ל,
כה). כיון שנולד יוסף, נולד שטנו של עשו, שנאמר
(שם) 'ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי
ולאצרי', דאמר רב פנחס בשם רבי שמואל בר נחמן,

רָעָה אֶכְלָתְהוּ' (בראשית לו, לג). דָּאָם אִיתָא שְׁיִוְסָף הָיָה צָדִיק, לֹא הָיָה לוֹ לַיַּעֲקֹב לַעֲלוֹת בְּדַעְתּוֹ סְבָרָא זֹו פְּלִל, שְׁהָרִי קְוִימָא לָן (שבת קנא, ב), אִין חָיָה רָעָה שׁוֹלְטַת בְּאָדָם אֵלָא אִם פֶּן נִדְמָה לוֹ כְּבַהְמָה. אֵלָא וַדָּאי צְרִיף לֹאמַר, שְׁלָפִי

אֲמַנָם עָתָה בְּמִכְרָתוֹ רָצוּ לְהִרְאוֹת לוֹ, שְׁאֲדַרְבָּא הֵם מִתְנַהֲגִים בְּמִדַּת הִרְחַמְנוּת, וְהוּא סִימָן שְׁלֹא אָבְלוּ אֲבָר מִן הַחַי, שְׁהָרִי הֵם שׁוֹחֲטִים אֶת הַשְּׁעִיר לְפִי שְׁדָמוּ דוּמָה לְדָם אָדָם (ב"ר פד, יט), וּבְזָה יִהְיֶה סוֹבֵר יַעֲקֹב שְׁחִיָּה

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְבֹאֵר

שׁוּם עֵבֶרִיה שִׁישׁ לִשְׁנֵאוֹתוֹ מִשׁוּם כַּךְ, וְאֲחִיו שְׁנֵאוֹהוּ בַחֲנִינִים מַחֲמַת מִדַּת הָאֲכֹזְרִיּוֹת שְׁנוֹלְדָה בְּהֵם מַחֲמַת אֲכִילַת אֲבָר מִן הַחַי, וְכַדְבְּרֵי יוֹסֵף אֵל אֲבִיו, אִם כֵּן, לֹא הָיָה לִי לַיַּעֲקֹב לַעֲלוֹת בְּדַעְתּוֹ סְבָרָא זֹו בְּלָא שְׁחִיָּה רָעָה טְרַפָּה אוֹתוֹ¹¹, שְׁהָרִי קְוִימָא לָן - קִבְעוּ בַגְמֵרָא (שבת קנא, ב)¹², שְׁאִין חָיָה רָעָה שׁוֹלְטַת בְּאָדָם לְטְרַפּוֹ, אֵלָא אִם פֶּן נִדְמָה לִי הָאָדָם בְּעֵינֵי הַחַיָּה כְּאִילוֹ הוּא כְּבַהְמָה, אֲבָל כֹּל זְמַן שְׁהוּא נִדְמָה לוֹ כְּאָדָם, אִין הַחַיָּה שׁוֹלְטַת בּוֹ. וְהַטְעַם, לְפִי שְׁהָאָדָם נִבְרָא בְּצִלְמֵ דִיּוֹקָן יוֹצְרוֹ, כְּכַתוּב (בראשית ט, ו) 'פִּי בְּצִלְמֵ אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם', וְכֹל זְמַן שְׁנִמְצָא עֲלָיו דְמוּת תְּבִינְתוֹ יִתְבַּרְךְ, אִימְתוֹ מוֹטֵלַת עַל הַחַיּוֹת וְהַבְּהֵמוֹת, וְכִשְׁהָאָדָם אִינוֹ עוֹשֶׂה רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוּם, מִסְתַּלֵּק מְעַלְיוֹ הַצֶּלֶם הַזֶּה, וְהוּא נִדְמָה בְּעֵינֵי הַחַיָּה כְּבַהְמָה, וְהִיא מוֹשֵׁלַת בּוֹ¹³.

אֵלָא וַדָּאי שְׁמַמָּה שִׁיעֲקֵב יִהְיֶה סְבוּר שְׁיִוְסָף נְטָרֵף עַל יַדֵּי חַיָּה רָעָה, צְרִיף לֹאמַר,

בשחיטת השעיר כשמכרוהו ולא הרגוהו, נתפרסם שיוסף דיבר לשון הרע

אֲמַנָם עָתָה בְּמִכְרָתוֹ, רָצוּ הַשְּׁבֻטִים לְהִרְאוֹת לוֹ לְיוֹסֵף, שְׁאֲדַרְבָּא, הֵם מִתְנַהֲגִים בְּמִדַּת הִרְחַמְנוּת, וְאִינֵם שׁוֹנְאִים אוֹתוֹ בַחֲנִינִים. וְהָרִי זֶה הוּא סִימָן וְהוֹכַחָה לְיוֹסֵף שְׁלֹא אָבְלוּ אֲבָר מִן הַחַי, וּמִמִּילָא לֹא נִוֹלְדָה בְּטַבְעָם מִדַּת הָאֲכֹזְרִיּוֹת, כְּמוֹ שְׁדִיבֵר עֲלֵיהֶם, שְׁהָרִי הֵם שׁוֹחֲטִים אֶת הַשְּׁעִיר בְּשִׁבִיל לְטַבּוֹל בְּדָמוֹ אֶת הַכְּתוּנָת שֶׁל יוֹסֵף, לְפִי שְׁדָמוֹ שֶׁל הַשְּׁעִיר דוּמָה לְדָם הָאָדָם, כְּכַתוּב בַּמִּדְרָשׁ (ב"ר פד, יט), וּבְזָה יִהְיֶה סוֹבֵר יַעֲקֹב כְּשִׁירָאָה אֶת הַכְּתוּנָת שֶׁל יוֹסֵף כְּשִׁהִיא טַבּוּלָה בְּדָם הַשְּׁעִיר, וְיַחֲשׁוּב שֶׁהִיא טַבּוּלָה בְּדָמוֹ שֶׁל יוֹסֵף, שְׁחִיָּה רָעָה אֶכְלָתְהוּ' - טְרַפָּה אֶת יוֹסֵף, כְּכַתוּב (בראשית לו, לג) 'וַיִּפְרָה וַיֵּאמֶר פְּתַחַת בְּנֵי חַיָּה רָעָה אֶכְלָתְהוּ טָרֵף טָרֵף יוֹסֵף'.

דָּאָם אִיתָא - אִם אֲכֵן אִמַּת הַדְּבַר שְׁיִוְסָף הָיָה צָדִיק - וְלֹא דִיבֵר לְשׁוֹן הָרַע, וְלֹא עֵבֵר

צִיּוּנִים וּמְקוּדוֹת

חַיִּיב מִיתָה, וְשִׁנְאוֹתָם עֲלָיו אִינוֹ בְּסַתְּם, אֲלֵא מִן הַדִּין, וְאִ"כ מִמָּה שְׁהֵם לֹא הִרְגוּהוּ אֲלֵא מְכַרוּהוּ, יִתּוּדַע רַחֲמֵנוֹת וְכוּ', וְכַדְלֵהֲלָן בְּהַמְשָׁךְ דְּבָרֵי רַבְּנּוּ. כֹּז. לְשׁוֹן הַגְּמֵרָא, דְּאִמַר רַמִּי בַר אַבָּא, אִין חַיָּה שׁוֹלְטַת בְּאָדָם עַד שְׁנִדְמָה לוֹ כְּבַהְמָה, שְׁנֵאמַר (תהלים מט, יג) 'אָדָם בִּיקֵר בַּל יִלִּין נִמְשַׁל כְּבַהְמוֹת נִדְמוּ'. כַּח. עַל פִּי תוֹרַת חַיִּים (פְּנֵהדְרִין לַח, ב ד"ה אִין), עִינֵי שְׁם שְׁהָאֲרִיךְ, וְסִימֵם שְׁם ז"ל, 'שְׁכַל מִי שְׁאִינוֹ עוֹשֶׂה רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוּם, הַצֶּלֶם הַזֶּה נִסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ, וְאִין לוֹ דְמוּת אָדָם אֲלֵא דְמוּת בְּהֵמָה, וְלִכְךָ הַחַיָּה שׁוֹלְטַת עֲלָיו'.

טַבְעֵ הָאֲכֹזְרִיּוֹת בְּלֵב הָאָדָם, כְּמוֹ שְׁסַפְרוּ לָנוּ הַיִּשְׁמַעְיָאִים כַּת הַרוֹצְחִים בְּמֵאמֵר הַמֶּלֶךְ, כִּי יֵשׁ לָהֶם חֶשֶׁק גְּדוֹל בְּשַׁעַת שְׁהוֹרִגִים אָדָם, וְנִכְרַתָּה מֵהֶם שׁוֹרֵשׁ הַרְחִמִים וְהוֹי לֹאֲכֹרוֹ וְכוּ'. כֹּז. הֵינֵנו, שְׁמַמְעֵשָׂה הַשְּׁבֻטִים בְּשִׁלְיַחַת הַכְּתוּנָת לַיַּעֲקֹב, נִרְאָה שְׁהִיוּ בְּטוּחִים כַּכֵּן שִׁיעֲקֵב יֵאמֵר שְׁחִיָּה רָעָה אֶכְלָתְהוּ, וְבוֹדָאי הֵינֵנו מִשׁוּם שְׁהֵם הִיוּ סְבוּרִים שְׁהוּא רִשְׁעֵ שְׁחַיִּיב מִיתָה, וְלִכְךָ יִתְכַן שְׁחִיָּה תְּשַׁלֵּט עֲלָיו, שְׁאֵם לֹא כֵן, בּוֹדָאי לֹא יֵאמִין יַעֲקֹב שְׁכֵן אִירַע לוֹ, שְׁהָרִי אִין חַיָּה שׁוֹלְטַת בְּמִי שְׁהוּא צָדִיק, וּמִמִּילָא מִמְעֵשִׂיהֶם עָתָה בְּשַׁחֲטַת הַשְּׁעִיר, הַבִּין יוֹסֵף שְׁהֵם סוֹבְרִים שְׁהוּא

בְּמַעֲשֵׂה זֶה שֶׁהוּא חָטָא וְסַפֵּר לְשׁוֹן
הָרַע עֲלֵיהֶם.

וּבָזָה יִתְרָן, לָמָּה אוֹתוֹ הִשָּׁר הָיָה
לֹאֲקַח בְּיָדוֹ דְּקָא שְׁעִיר לְקַטְרֵג
וְכו', מִפְּנֵי שֶׁהִשְׁכַּחְתִּים שְׁחַטוּ הַשְּׁעִיר

מַעֲשֵׂיו הָיָה חַיֵּב מִיתָה, שֶׁהִמְסַפֵּר לְשׁוֹן
הָרַע רָאוּי לְהַשְׁלִיכוֹ לְלִבָּיִם (פסחים ק"ח,
א), וּמִן הַדִּין הָיוּ יְכוּלִים הֵם לְהַרְגוֹ,
וּמָה שֶׁמְכַרְוָהוּ לֹא הָיָה אֲלָא מְמֻדָּת
רַחֲמָנוּת. וַיִּוְסַף נִלְקָה, שְׁנַתְּפָרְסֵם

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

'חיה רעה' וגו', שהאמין שאינו צדיק, וקיבל
את דבריהם שחיה אכלה אותו, בכך נודע
שֶׁהוּא חָטָא וְסַפֵּר לְשׁוֹן הָרַע עֲלֵיהֶם, שאמר
עליהם שהם נעשו אכזרים על ידי שאכלו
אבר מן החי, והרי הוברר הדבר שאינם
אכזריים, ובכך היה בזיון ליוסף²⁷.

שר הטומאה הראה עם השעיר
שהשבתים ויתרו על כוחו של יוסף

וּבָזָה²⁷ יִתְרָן, לָמָּה אוֹתוֹ הִשָּׁר אִמּוֹן
מְנוּא, הָיָה לֹאֲקַח בְּיָדוֹ דְּקָא שְׁעִיר לְקַטְרֵג
וְכו' על מכירת יוסף, אף שלכאורה לא היתה
שחיטתו מעיקר המכירה. מִפְּנֵי שֶׁהִשְׁכַּחְתִּים
שְׁחַטוּ הַשְּׁעִיר כְּמַצּוּתוֹ, כְּדִי לְרַמֵּז בְּכֵן שִׁישׁ

שְׁפָיִ מַעֲשֵׂיו של יוסף שלא היה צדיק ודיבר
לשון הרע על אחיו, הִנֵּה יוֹסֵף חַיֵּב מִיתָה²⁸,
מִשּׁוּם שֶׁהִמְסַפֵּר לְשׁוֹן הָרַע, רָאוּי לְהַשְׁלִיכוֹ
לְלִבָּיִם - שִׁיהַרְגוּהוּ וְיִאֲכַלְוּהוּ, כְּמוֹ שֶׁאִמְרוּ
בַּגְּמָרָא (פסחים ק"ח, א)²⁹, וְלִכְּן נִסְתַּלַּק מֵעֲלֵיו
הַצֶּלֶם אֲלוֹקִים וְשִׁלְטָה בּוֹ חֵיה רֵעָה³⁰. וּמִן
הַדִּין הָיוּ יְכוּלִים הֵם - הַשְּׁבֵטִים עֲצָמָם
לְהַרְגוֹ, וּמָה שֶׁמְכַרְוָהוּ לִישְׁמַעְאֵלִים וְלֹא
הַרְגוּהוּ, לֹא הָיָה אֲלָא מְמֻדָּת רַחֲמָנוּת, נִמְצָא
שֶׁהֵם לֹא הָיוּ אֲכֻזְרִים כְּפִי שֶׁהִיהָ יוֹסֵף
סְבוּר³¹. וַיִּוְסַף נִלְקָה - נִעֲנַשׁ בְּשַׁחֲטוֹת הַשְּׁעִיר
עֲזִים, שְׁנַתְּפָרְסֵם בְּמַעֲשֵׂה זֶה, הֵינּוּ עַל יְדֵי
שַׁחֲטָתָם אֶת הַשְּׁעִיר וְדַבְּרֵי יַעֲקֹב שֶׁאָבֵן אִמְר

צִיּוּנִים וּמְקוֹדוֹת

שמת על ידי חיה רעה, הרי זה סימן שהם סוברים
בכירור שמחמת חטאו הוא דומה לבהמה ואין בו
צלם אלקים, והיינו שהוא חייב מיתה לשיטתם, ומכח
זה הוכיחו לו את מדת רחמנותם היפך מה שהוא טען
עליהם, כי הרי עתה מותר להם להורגו, ומכל מקום
הם אינם הורגים אותו אלא מוכרים אותו, וגם היה
במעשה שחיטת השעיר עונש ליוסף, וכדלהלן
בהמשך דברי רבנו. ²⁷ ולכאורה עדיין לא
מבורר לפי דברי רבינו, מהו ביאור סוף דברי רש"י
שכתב 'אל אבר מן החי וישחטו שעיר עיזים, ולא
אכלוהו חי', שהרי עיקר ההוכחה שיוסף חטא, הוא
ממה שסבר יעקב על ידי דם השעיר שנשחט, שיוסף
נטרף על ידי חיה, ובוזה נתפרסם שיוסף חטא, ומה
הוסיף לזה מה שלא אכלוהו חי. ויתכן לומר שכוונתו
לומר שנענש בזה מדה כנגד מדה, שבאותו הדבר
שחשד אותם, שיש בהם מדת אכזריות, שאוכלים
אבר מן החי, במעשה זה עצמו שהם שחטו ולא אכלו
חי, נתגלה קלונו ונתפרסם הדבר שהוא חטא. [ולפי
תחילת דבריו שביאר שנתכוונו בשחיטתם לרמוז
שיש בידם מצות שחיטה, מובן מאד מה שדקדק
רש"י וכתב ששחטוהו כמצוותו ולא אכלוהו חי, ולכך
יש להם זכות מצות שחיטה, ואינם זקוקים לכוחו
וזכותו]. ²⁸ כוונת רבינו לסיים על פי תירוצו
הראשון בטעם ששחטו לפניו את השעיר, מפני שרצו

כט. שמי שחייב מיתה, מסתלק מעליו הצלם
אלוקים, כמו שכתב רש"י (שבת ס"ה כ"ד כ"ד).
²⁹ לשון הגמרא, ואמר רב ששת משום רבי אלעזר בן
עזריה, כל המספר לשון הרע, וכל המקבל לשון הרע,
וכל המעיד עדות שקר בחבירו, ראוי להשליכו
לכלבים, שנאמר (שמות כ"ג, ל) 'לכלב תשלכון אותו',
וכתיב בתריה (שם כ"ג, א) 'לא תשא שמע שוא', וקרי
ביה 'לא תשיא'. ³⁰ ראה מאירי (מכות כ"ג, א
ד"ה כל המספר) שביאר, שהמספר לשון הרע וכו' וכל
כיוצא בזה 'אינו בצורת האדם העצמית, ואינו ראוי
להקרא אדם אחר המות, נמשל כבהמות נדמה', ע"כ.
ומבואר בדבריו כדברי רבינו, שהמספר לשון הרע,
מסתלק מעליו הצלם אלקים [אלא שלפירוש המאירי,
ראוי להשליכו לכלבים היינו אחר מיתתו, ואילו
מדברי רבינו מבואר שדברי הגמרא הם אמילו בחייו].
³¹ בדברי רבינו מבואר, שבא ליישב שייכות
שחיטת השעיר עיזים עם העונש ליוסף, שעיקר
ההוכחה שאינם אכזריים הוא ממה שמכרוהו ולא
הרגוהו אף שהוא חייב מיתה מפני שדיבר לשון הרע,
ומה שאמרו חז"ל שבמה ששחטו שעיר עיזים היה
תשובה כנגד טענת יוסף [ולכאורה קשה, בשחיטת
שעיר עיזים פעם אחת, מה ראה יש שהם נמנעים ככל
אכילתם מאכילת אבר מן החי], היינו שבכך ששחטו
את השעיר בשביל דמו, והיו בטוחים שיעקב יאמין

לְרִמּוֹ שְׂיֵשׁ בְּיָדָם מְצוֹת לְהַנְצִיל מֵעֲשׂוֹ. וְלֵאחֶר מִיתַתֶּם, שְׁלֹא הָיָה בְּיִשְׂרָאֵל כָּל פֶּה זָכוֹת, אִזְּ לָקַח בְּיָדוֹ הַשְּׁעִיר וְכוּ'.

וַעֲדִין יֵשׁ לְדָקְדָק עַל מַה שֶּׁפָּתַב (רש"י בראשית לו, ב), שְׁעַל הַדְּבָה שְׁחֻשׁוּדִים עַל הַעֲרִיּוֹת, וְיִתְשָׂא אֶשֶׁת

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

שחטא במה שדיבר עליהם לשון הרע, על ידי שיעקב האמין ואמר שחיה רעה אכלתהו, ואם כן, הרי זה סימן שאינו צדיק. ושחטו את השעיר לפניו דווקא, בכדי להראות לו שהם רחמנים בכך שלא הרגוהו אף שהם סבורים שהוא חייב מיתה מן הדין¹⁵.

דקדוק שהתגרות אשת פוטיפר ביוסף גרמה שזכה למלוכה וַעֲדִין יֵשׁ לְדָקְדָק עַל מַה שֶּׁפָּתַב רש"י (בראשית לו, ב), שְׁעַל הַדְּבָה שְׁחֻשׁוּדִים עַל הַעֲרִיּוֹת, לקה שאשת פוטיפר התגרתה ביוסף להכשילו באיסור אשת איש, ככתוב וְיִתְשָׂא אֶשֶׁת אֲדֹנָיו אֵת עֵינֶיהָ וְכוּ' (בראשית לט, ז)¹⁷.

ציונים ומקורות

שכל ענין שחיטת השעיר היה לרמוז כנגד הנצחון שלהם על עשו, ומשום כן כשבא לקטרג על עון מכירת יוסף תופס את השעיר כדי לכלול גם ענין זה שרמזו השבטים בעת השחיטה¹⁶. וכן מתורצים כל הקושיות [כפי הסדר שכתבם רבנו]:

א. הקושיא השניה מדוע שחטו השעיר בפניו, מתורצת, שהם שחטו את השעיר לפניו דווקא, להראות לו שגם בלעדיו יתגברו על כוחו של עשו בכח מצות שחיטה. ועוד, בכדי להראות לו שהם עתידים לטבול בדמו את כתונתו על דעת שיעקב בוודאי יאמר שחיה רעה אכלתהו, והרי זה סימן שאינו צדיק, ואם כן מוכח שהם רחמנים בכך שלא הרגו אותו אף שהם סבורים שהוא חייב מיתה מן הדין. ב. הקושיא הראשונה מה נלקה בשחיטת השעיר, מיושבת, שיוסף נענש על ידי שחיטת השעיר, שבזה נתפרסם שחטא במה שדיבר עליהם לשון הרע, שהרי אינם אכזריים כפי שמוכח ממה שלא הרגוהו. ג. השר של מצרים מקטרג עליהם דוקא על ידי השעיר, לפי שבזה הראו שרק על ידי המצוות מנצחים את עשו, וגם שהראו שאינם חפצים בכוחו של יוסף לנצח את עשו, ומחשבתם זו גרמה להם למוכרו. ויש לעיין בעיקר פירושינו בדברי רבינו, שכתב ליישב קושיותיו בשני דרכים, ואין שייכות בין שני העניינים, מה שכתב אודות קיום מצות השחיטה להנצל מעשו, ומה שכתב בענין האכזריות שדיבר

בְּיָדָם מְצוֹת לְהַנְצִיל מֵעֲשׂוֹ, ואינם צריכים להגיע לכוחו של יוסף.

וְלֵאחֶר מִיתַתֶּם שֶׁל הַשְּׁבֻטִים, שְׁכַבְרָא הָיָה בְּיִשְׂרָאֵל כָּל פֶּה זָכוֹת - שהואיל ומתו לא היו מגינים על ישראל בצדקותם ובמצוות שהיו מקיימים, אִזְּ לָקַח בְּיָדוֹ הַשְּׁעִיר וְכוּ', כדי לקטרג על ישראל ולהזכיר את מה שהראו בשחיטתו, שרק בכח המצוות שהם מקיימים יוכלו לגבור על כוחו של עשו, והואיל שנתבטלה זכות השבטים, ועתה ישראל אין מקיימים המצוות, אפשר לנצחם¹⁸.

ומבואר לפי ביאורו של רבינו, שיוסף נענש על ידי שחיטת השעיר, שבזה נתפרסם

לרמוז לו שאינם צריכים לכוחו כדי לנצח את עשו. ובאמת מקום דברי רבינו אלו הוא לעיל [קודם ביאורו על ענין האכזריות שבאכילת אבר מן החי], אלא מאחר שכתב תירוץ אחד בביאור הענין ששחטו את השעיר לפניו, הוסיף לבאר עוד תירוץ ובכך יישב גם את קושייתו הראשונה, וכדרכו בכל מקום לתרוץ על ראשון ראשון, ואז שב ליישב את הקושיה הג' בדברי המגלה עמוקות. ויתכן לפרש שכל דברי רבינו הם המשך אחד, שעוסק ליישב דקדוק לשון רש"י, וממילא מובן בפשיטות המשך וחיבורו דבריו שסמך לתרוץ שתי קושיותיו הראשונות, ובכך יתיישבו על נכון דקדוק כל דברי רש"י, ולאחר מכן תרוץ קושייתו השלישית בענין הקטרוג¹⁹.

עוד, שאחז השעיר להזכיר מה שהוכיחו במעשיהם שאינם רוצים להשתמש בגבורתו של יוסף להיות שטנו של עשו, וכיון שאינם חפצים בכוחו של יוסף, ח'ו ניתן הכח לנצחם. ויש לבאר על פי פשטות לשון מוהר"ן שהביא רבינו שהקטרוג הוא על עון 'מכירת יוסף', שכיון שמחשבתם זו שאינם זוקקים לכוחו והוא מתנשא עליהם שלא כדין, היא גרמה להם לשנוא אותו ולמכרו, כיון שלדעתם אין להם צורך בו, וממילא במעשה שחיטת שעיר זה מתעורר ביותר החטא של המכירה. ונרבעו רק הרחיב לבאר מדוע בכדי לעורר חטא מכירת יוסף אוחזו המקטרג את השעיר, שלכאורה זה דבר צדדי, על כך ביאר רבנו

וַיֵּשׁ לְוֹמֵר, מִכָּל מְקוֹם מִיַּד הַרְהוּר לֵאמֹר
 יֵצֵא, בְּדַאמְרִינָן בְּסוּטָה (לו, ב; ועיין
 תנחומא וישב סימן ט), מְלַמֵּד שְׁעָלוּ שְׁנֵיהֶם
 לְמַטָּה עֲרָמִים וְכוּ'.

אֲדִנְיוּ אֶת עֵינֵיהּ וְכוּ' (בראשית לט, ז), וְהָלֵא
 אֲדַרְבָּא, זֶה הָיָה שָׁבַח לוֹ, שְׁזָכָה לְמַלּוּכָה
 בְּשִׁבְלֵי זֶה, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ בְּמִדְרָשׁ רַבָּה
 (ב"ר ז, ג), פָּה שְׁלֵא נִשְׁק בְּעֵבְרָה וְכוּ'.

זרע שמשון המבאר

העונשים השונים שבאו על יוסף מהתגרות אשת פוטיפר
 וַיֵּשׁ לְוֹמֵר, שֶׁמִּכָּל מְקוֹם מִיַּד הַרְהוּר
 עבירה לא יצא יוסף^ט, אלא נכשל בהרהור
 עבירה בשעת הנסיון, בְּדַאמְרִינָן בְּגִמְרָא
 סוּטָה (לו, ב; ועיין תנחומא וישב סימן ט)¹⁰,
 שהפסוק (בראשית לט, יב) וְתִתְפַּשֶּׁהוּ בְּבִגְדוֹ
 לֵאמֹר שְׂכָבָה עִמִּי, מְלַמֵּד שְׁעָלוּ שְׁנֵיהֶם
 לְמַטָּה עֲרָמִים וְכוּ'¹¹, הרי שמתחילה בא
 יוסף לידי הרהור עבירה, אלא שאחר כך
 עמד בנסיון וניצל מהעבירה עצמה. ומה
 שהזדמן לו זה המעשה שממנו בא להרהור
 עבירה, היה עונש על מה שהוציא דיבה
 על אחיו, באמרו שהם חשודים על
 העריות¹².

וקשה, וְהָלֵא אֲדַרְבָּא, זֶה - המעשה עם
 אשת פוטיפר שיוסף עמד בניסיון ולא נכשל
 בה, הִנֵּה שָׁבַח לוֹ לְיוֹסֵף, שְׁזָכָה לְמַלּוּכָה -
 להיות משנה למלך במצרים בְּשִׁבְלֵי - בשכר
 זֶה, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ בְּמִדְרָשׁ רַבָּה (ב"ר ז, ג) א'¹³,
 שהפָּה של יוסף הצדיק, שְׁלֵא נִשְׁק בְּעֵבְרָה
 וְכוּ' עם אשת פוטיפר, נתקיים בו הפסוק
 (בראשית מא, מ) וְעַל פִּיךָ יִשְׁק כָּל עַמִּי,
 כלומר, כל צרכי עמי - עם מצרים, יהיו
 נעשים על פיך ובפקודתך, לפי שאתה תהיה
 המשנה למלך. הרי שעל ידי הנסיון עם אשת
 פוטיפר שעמד בו יוסף, זכה למלכות. ואם
 כן קשה, שהיאך אמרו שהנסיון עם אשת
 פוטיפר, היה עונש על הלשון הרע שדיבר
 על אחיו, הלא רק הרויח מכך.

ציונים ומקורות

הביתה לעשות מלאכתו (שם), רב ושמואל, חד אמר,
 לעשות מלאכתו ממש. וחד אמר, לעשות צרכיו
 [תשמיש] כנסס, ע"כ. ובמדרש תנחומא (וישב סימן ט)
 איתא, וְתִתְפַּשֶּׁהוּ בְּבִגְדוֹ (שם לט, יב), ועלה עמה
 למטה, ובקש עצמו ולא שמה, שראה דמות דיוקנו
 של אביו והפיל עצמו בקרקע, ונעץ עשר אצבעותיו
 בקרקע, למה מידי אביר יעקב (שם מט, כד).
 מא. והלימוד הוא, שאם היה יוסף לבוש בלבושו,
 מה הועילה תפיסת בגדו לומר 'שכבה עמי', והרי
 היה יכול להשמיט ממנה על ידי שיפשיט את מלבושו
 ויצא. אלא בעל כרחך צריך לומר, שהיה בלי
 מלבושו, ונתכוין ח"ו לדבר עבירה, ואחר כך התחרט
 יוסף ורצה ללבוש את בגדו ולצאת, ואז תפשה היא
 את בגדו ולא הניחתו ללבושו. על פי פירוש הרי"ף על
 העין יעקב (ד"ה מלמד). מ"ב. מבואר בספרי
 המקובלים [ספר יצירה (פ"א מ"ב, פ"ו מ"ח), שערי
 אורה (הספירה הב'), עץ חיים (של"ט פ"ד), טעמי
 המצוות (פרשת לך לך ד"ה גם זה)] שברית הלשון
 וברית המעור הם מכוונים זה מול זה. ויש לומר,
 שלכך מחמת הדיבה שהוציא, שפגם בברית הלשון,
 נדחמן לו להיכשל בהרהור עבירה ענין ברית המעור.
 וראה בזה בספר בת עין (פרשת וישב ד"ה והנה לפני).

עליהם יוסף. ולכאורה ממה שלא נקט רבינו בלשונו
 כך, ולא הדגיש בדבריו שהמה תירוצים מחולקים,
 משמע קצת שהכל המשך אחד, וצריך תלמוד].
 ז"ו. לשון הפסוק, וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתֵּשֶׂא
 אֶשֶׁת אֲדִנְיוּ אֶת עֵינֶיהָ אֶל יוֹסֵף וַתֹּאמֶר שְׂכָבָה עִמִּי.
 ז"ח. לשון המדרש, וַיֹּאמֶר פְּרַעֲה אֶל יוֹסֵף, וַיִּסֶר
 פְּרַעֲה וְגו' (בראשית מא, מ-מג), אמר רבן שמעון בן
 גמליאל, יוסף משלו נתנו לו, פיו שלא נשק בעבירה,
 ועל פיך ישק כל עמי. גופו שלא נגע בעבירה,
 וילבש אותו בגדי שש'. צוארו שלא הרכין לעבירה,
 וישם רביד הזהב על צוארו. ידיו שלא משמשו
 בעבירה, ויסר המלך את טבעתו מעל ידו ויתן אותה
 על יד יוסף. רגליו שלא פסעו בעבירה, ויתן וירכבו
 על קרוכין. וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו,
 מחשבה שלא חשבה בעבירה, תבא ותקרא חכמה,
 ויקראו לפניו אברך' אב בחכמה ורך בשנים.
 ז"ט. מליצת לשון על פי לשון הגמרא (שבת סד, א),
 אם מידי עבירה יצאנו, מידי הרהור לא יצאנו.
 מ. הלשון שמביא רבינו הוא בעין יעקב. ובגמרא שם
 איתא, יוסף מאי היא, דכתיב (בראשית לט, יא) וַיְהִי
 כַּהֵימֹם הַזֶּה וַיבֹּא הַבֵּיתָה לַעֲשׂוֹת מְלֹאכְתּוֹ, אמר רבי
 יוחנן, מלמד ששניהם לדבר עבירה נתכוונו. וַיִּבֹּא

ועוד, שהיה לו בשת מהלעז שהיו העולם סוברים שהוא רצה לשפכ עמה, והיא לא רצתה. **ועוד,** שבשביל זה ישב פמה שנים בבית האסורים (בראשית לט, כ).

ועוד, שהיה לו בשת מהלעז שהיו העולם סוברים שהוא רצה לשפכ עמה, והיא לא רצתה. **ועוד,** שבשביל זה ישב פמה שנים בבית האסורים (בראשית לט, כ).

ט

מאמרם ז"ל
עברתן של
שבטים
זכורה היא
לעולם תקוה
היא לעולם

לחם, רבי אחוה בר זעירא אמר, עברתן של שבטים זכורה הוא לעולם, תקוה

מדרש רבה (ב"ר פד, יז) על הפסוק (בראשית לו, כה) 'וישבו לאכל

זרע שמשון המבאד

ועוד נענש במעשה של אשת פוטיפר, שהיה לה בשת מהלעז שהוציאה עליו אשת פוטיפר, שהיו העולם סוברים שהמעשה היה להיפך, שהוא רצה לשפכ עמה ולעבור עבירה בכך, והיא לא רצתה, וכמו שאמרה אשת פוטיפר לאנשי ביתה 'ראו הביא לנו איש עברי לצחק בנו פא אלי לשפכ עמי ואקרא בקול גדול' (שם לט, יד).

ועוד נענש, שבשביל זה המעשה עם אשת פוטיפר, ישב פמה שנים בבית האסורים, ככתוב (שם לט, כ) 'ויקח אדני יוסף אתו ויתנהו אל בית הסהר וגו'.

ועוד נענש במעשה של אשת פוטיפר, שהיה לה בשת מהלעז שהוציאה עליו אשת פוטיפר, שהיו העולם סוברים שהמעשה היה להיפך, שהוא רצה לשפכ עמה ולעבור עבירה בכך, והיא לא רצתה, וכמו שאמרה אשת פוטיפר לאנשי ביתה 'ראו הביא לנו איש עברי לצחק בנו פא אלי לשפכ עמי ואקרא בקול גדול' (שם לט, יד).

ועוד נענש, שבשביל זה המעשה עם אשת פוטיפר, ישב פמה שנים בבית האסורים, ככתוב (שם לט, כ) 'ויקח אדני יוסף אתו ויתנהו אל בית הסהר וגו'.

ט

מכירת יוסף גרמה לגלות השכינה, אך נותנת תקוה לסוף הגלות

הפסוק (בראשית לו, כה) 'וישבו לאכל לחם, רבי אחוה בר זעירא אמר, עברתן של שבטים שמכרו את יוסף, זכורה הוא

קדוק בדברי המדרש שהמכירה היא עבירה, וגם תקוה לעולם

אמרו במדרש רבה (ב"ר פד, יז) על

ציונים ומקורות

מה. לשון הפסוק, 'יתשב באיתן קשתו ויפוז זרעי ידיו מידי אבירי יעקב משם רעה אכן וישאל'. א. לשון המדרש, 'וישבו לאכל לחם', אמר רבי אחוה בר זעירא, עבירתן של שבטים, זכורה היא לעולם, תקוה היא לעולם, 'וישבו לאכול לחם', מאכיל לחם לכל באי העולם. ב. לשון הפסוק, 'וישבו לאכל לחם' וישאו עיניהם ויראו והנה ארחת ישמעאלים באה מגלעד וגמליהם נשאים נכאת וצרי ולט הולכים להוריד מצרמה.

מג. לשון הגמרא, 'ותשב באיתן קשתו', אמר רבי יוחנן משום רבי מאיר, ששבה קשתו לאיתנו, ויפוזו זרועי ידיו נעץ ידיו בקרקע ויצאה שכבת זרעו מבין ציפורני ידיו וכו', תניא, היה ראוי יוסף לצאת ממנו י"ב שבטים, כדרך שיצאו מיעקב אביו, שנאמר (שם לו, ב) 'אלה תולדות יעקב יוסף', אלא שיצא שכבת זרעו מבין ציפורני ידיו. מד. שהיה דומה לאביו. ראה חידושי אגודות למהר"ל (סוטה שם) שהאריך לבאר ענין דביקות יוסף ביעקב.

כָּלִים. אֲבָל כְּשֶׁגָּלָה יוֹסֵף וּגְלָתָה הַשְּׂכִינָה
בְּנִסְתַּת יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ, שְׁנָאֲמַר (בראשית לט, א),
'וְיוֹסֵף הוֹרֵד מִצְרַיִמָּה', גִּימְטְרִיא 'שְׂכִינָה'
הַרְגָּלָה הַשְּׂכִינָה לְגָלוּת, וְכִשְׁחַטְאוֹ בְּבֵית
רֹאשׁוֹן וְשָׁנִי, בָּלָה חֲמָתוֹ בְּגָלוּת, שְׁנָאֲמַר
(ירמיהו טו, א) 'שִׁלַּח מֵעַל פָּנָי וְכוּ', כֵּן
שְׁמַעְתִּי, עב"ל.

זרע שמשון המבואר

הַשְּׂנִי, עַל יִשְׂרָאֵל עֲצָמָם, כְּדִי לְהַעֲנִישׁם עַל
עוֹנוֹתֵיהֶם, וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל חָסִים וְשָׁלִים בְּכָלֵים -
נִכְרָתִים מִן הָעוֹלָם כִּי לֹא הָיָה מוֹלִיכִם
לְגָלוּת.⁵

אֲבָל כְּשֶׁגָּלָה יוֹסֵף מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְמִצְרַיִם,
וְנִגְלָתָה הַשְּׂכִינָה בְּנִסְתַּת יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ, שְׁנָאֲמַר
(בראשית לט, א) 'וְיוֹסֵף הוֹרֵד מִצְרַיִמָּה', וְתִיבַת
'מִצְרַיִמָּה' הִיא גִימְטְרִיא 'שְׂכִינָה' [385],
לְרַמֵּז שֶׁהַשְּׂכִינָה גָּלְתָה עִם יוֹסֵף לְמִצְרַיִם, וְעַל
יְדֵי כֵן הַרְגָּלָה - הַתְּרַגְּלָה הַשְּׂכִינָה לְגָלוּת,
וְלִכְן כִּשְׁחַטְאוֹ יִשְׂרָאֵל בְּבֵית רֹאשׁוֹן וּבְבֵית
שְׁנִי, וְהָיוּ רֹאוּיִים לְהַעֲנִשׁ עַל כֵּךְ, בְּפָעַח
הַקַּב"ה אֶת חֲמָתוֹ - כַּעֲסוֹ עֲלֵיהֶם בְּגָלוּת - עַל
יְדֵי הַלִּיכָתָם לְגָלוּת, שְׁנָאֲמַר (ירמיהו טו, א)⁶
'שִׁלַּח מֵעַל פָּנָי וְכוּ' וְיִצְאֵאוּ - הַקַּב"ה גִּזַּר
לְשַׁלַּח וְלִהְיוֹצֵא אֶת יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶצָם, וְשַׁעַל
יְדֵי כֵן יִתְּכַפְּרוּ עַל עוֹנוֹתֵיהֶם, וְלֹא יִמָּוְטוּ.⁷
כֵּן שְׁמַעְתִּי, עב"ל.

ציונים ומקורות

עִמָּהֶם, וְהָיָה אִינָה יִכְלָה לְהִיּוֹת בְּגָלוּת, אוֹ שְׁאִין
הַשְּׂכִינָה יִרְוֶצָה לְהִיּוֹת בְּגָלוּת. וּמִמִּילָא לֹא הָיוּ יִשְׂרָאֵל
מִתְּכַפְּרִים אֲלֵא עַל יְדֵי שִׁישְׁפוּךְ הַקַּב"ה כַּעֲסוֹ עַל
גּוֹפָם. 1. בְּשַׁפְתֵי כְּהֵן שִׁמְבִיא רַבִּינוּ מְדַבְּרִיו,
כְּתוּב 'וְגָלְתָה הַשְּׂכִינָה כִּכְיֹכֹל עִמּוֹ'. וּלְפִי זֶה, נִרְאָה
שֶׁיֵשׁ לְהַגִּיחַ בְּלִשׁוֹן רַבִּינוּ וּלְמַחֹק אֶת הַתִּיבּוֹת 'כִּנְסַת
יִשְׂרָאֵל', וּבְמִקּוֹמָן לְכַתּוּב 'כִּכְיֹכֹל'. 2. לִשׁוֹן
הַפְּסוּק, 'וְיוֹסֵף הוֹרֵד מִצְרַיִמָּה וְיִקְנֶהוּ פּוֹטִיפֶר סְרִיס
פְּרָעֹה שֶׁר הִטְבִּיחִים אִישׁ מִצְרִי מִיַּד הַיִּשְׁמַעְלִים אֲשֶׁר
הוֹרְדָהוּ שָׁמָּה'. 3. לִשׁוֹן הַפְּסוּק, 'וְיִצְאֵמָר ה' אֱלִי
אִם יַעֲמֵד מִשָּׁה וְשִׁמּוֹאֵל לְפָנָי אִין נִפְשִׁי אֶל הָעָם הָיָה
שִׁלַּח מֵעַל פָּנָי וְיִצְאֵאוּ'. 4. וְהָיָה אֲפֶשֶׁר לְעִשׂוֹת
כֵּן רַק מַחֲמַת הַשְּׂכִינָה כְּכִי הוֹרְגָלָה לְהִיּוֹת בְּגָלוּת

הִיא לְעוֹלָם, עב"ל. צְרִיךְ עֵינּוּ, שְׁלֹכְאוֹרָה
הֵם תְּרַתִּי דְסִתְרֵן אֶהְדְּדִי.
וְיִשׁ לֹמַר, שְׁפַתְּב הַשְּׁפַתִּי כְּהֵן (פרשת
וישב ד"ה מצאתי) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, שְׁמַעְתִּי,
שְׁמִכִּירַת יוֹסֵף הוֹעִיָּלָה לְגָלוּת, שְׁאֲלִמְלֵא
כֵן, הָיָה שׁוֹפֵף חֲמָתוֹ בְּבֵית רֹאשׁוֹן אוֹ
בְּבֵית שְׁנִי עַל יִשְׂרָאֵל, וְהָיוּ חָסִים וְשָׁלֹם

לְעוֹלָם וְעַד⁸, תִּקְוָה⁹ הִיא לְעוֹלָם, עב"ל.

צְרִיךְ עֵינּוּ בְּדַבְרֵי הַמְּדַרְשׁ, שְׁלֹכְאוֹרָה הֵם
תְּרַתִּי דְסִתְרֵן אֶהְדְּדִי - שְׁנֵי דַבְרִים שְׁסוֹתֵרִים
הָאֶחָד אֶת הַשְּׁנִי, שְׁבַתְחִילָה אִמַּר, שְׁעֵבִירַת
הַמְּכִירָה תִּיזְכַּר לְעוֹלָם, וְנִמְצָא שִׁיבָא עֲנִין רַע
מִהַמְּכִירָה, וּבִסוּף דַּבְּרֵיו אִמַּר, שֶׁהַעֲבִירָה הִיא
תִּקְוָה לְעוֹלָם, הָרִי שִׁיבָא מִמְּנָה דַּבַּר טוֹב.

כִּינן הַשְּׂכִינָה יִרְדָּה לְמִצְרַיִם,

הוֹרְגָלָה לִילֵךְ עִם יִשְׂרָאֵל בְּשֹׂאֵר גְּלוּיֹת

וְיִשׁ לֹמַר, לְפִי מָה שְׁפַתְּב הַשְּׁפַתִּי כְּהֵן
(פרשת וישב ד"ה מצאתי) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, שְׁמַעְתִּי,
שְׁמִכִּירַת יוֹסֵף הוֹעִיָּלָה לְגָלוּת הַשְּׁנוֹת
שְׁאֲלִיָּהֵן יִלְכוּ יִשְׂרָאֵל, וּבִזְהָ יִתְּכַפְּרוּ
עוֹנוֹתֵיהֶם וְלֹא יִכְלוּ לְגַמְרֵי ח"ו, שְׁאֲלִמְלֵא -
שֶׁאִם לֹא כֵן, הָיָה הַקַּב"ה שׁוֹפֵף כָּל חֲמָתוֹ -
כַּעֲסוֹ עַל יִשְׂרָאֵל בְּזִמְנָן חוֹרְבָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
הַרִאשׁוֹן, אוֹ בְּזִמְנָן חוֹרְבָן הַבַּיִת הַמִּקְדָּשׁ

ג. בְּדַבְרֵי רַבִּינוּ בְּהַמְשַׁךְ מִבּוֹאֵר שִׁכְךְ הוּא פִּירוּשׁ
הַמְּדַרְשׁ לְדַעְתּוֹ, וּזְכִירָה זֶה הִיא לְרַעָה, כְּמוֹ שְׂרַבִּינוּ
מִבּוֹאֵר וְהוֹלֵךְ. אִךְ מִהַעֲפֵץ יוֹסֵף שֶׁם נִרְאָה שִׁמְבִיאֵר
שֶׁהִיא זְכִירָה לְטוֹבָה, וְהִיא זְכִירָה לְבֵאי הָעוֹלָם שֶׁעַל
יְדֵי הַמְּכִירָה יִרְדָּה יוֹסֵף לְמִצְרַיִם וְהִצִּיל אֶת כָּל בְּאֵי
הָעוֹלָם בְּבֵר וְלַחֵם. וְכִיפֵה תוֹאֵר הַשְּׁלֵם (ד"ה זְכוּרָה)
גֵּרַס בְּהַמְשַׁךְ, בְּמִקּוֹם 'תִּקְוָה הִיא לְעוֹלָם', 'תִּקְוָעָה הִיא
לְעוֹלָם', וְהוּא כְּמוֹ 'זְכוּרָה הִיא לְעוֹלָם', שְׂבִרִישָׁא. אֲלֵא
שֶׁהַמְּדַרְשׁ כִּפְלַ הַעֲנִין בְּמִלִּים שׁוֹנוֹת. וּלְפִי גִירְסָתוֹ, גַּם
כֵּן אִין סְתִירָה בְּדַבְרֵי הַמְּדַרְשׁ. ד. רִשׁ"י גֵּרַס
'תִּקְנָה' הִיא לְעוֹלָם. וְרֹאה עוֹד בְּהַעֲפֵץ קוֹדֵמַת.
ה. וְיִשׁ לְבֹאֵר, שְׁלִכְךְ לֹא הִיָּה יִכְוֹל הַקַּב"ה לְהַגְלוֹת
אֶת יִשְׂרָאֵל, כִּי כִשְׂיִשְׂרָאֵל בְּגָלוּת גַּם הַשְּׂכִינָה בֹאָה

וְזָהוּ שְׂאֵמֶר הַמְדַרְשׁ, עֲבַרְתָּן שֶׁל שְׂבָטִים זְכוּרָה הִיא לְעוֹלָם, שֶׁהַשְּׂכִינָה מַחֲמַת עִוּוֹן זֶה צְרִיכָה לִילָךְ בְּגִלּוֹת בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, פְּדֻכְתִּיב (יחזקאל א, א) 'וְאָנֹכִי בְּתוֹךְ הַגּוֹלָה' וְכו'.

אָמַנָּם מִצַּד אַחַר הִיא תְקוּהָ לְעוֹלָם, שְׂפָשֶׁם שֶׁהַשְּׂכִינָה חוֹזֶרֶת, כִּף יַחְזְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הַגְּלוּת, וְלָכֵן 'לִישׁוּעַתְךָ קוִינֵנו כָּל הַיּוֹם'.

זרע שמשון המבאָר

השבטים במכירת יוסף, היא זכורה לעולם לרעה, שבזה נגרם צער לשכינה שתרד עם ישראל בכל הגליות.

אָמַנָּם בדבר זה עצמו שירדה השכינה, מִצַּד אַחַר - לענין הגאולה שלאחר הגלות, העבירה של מכירת יוסף, היא תְקוּהָ טובה לְעוֹלָם, שְׂפָשֶׁם שהדבר ברור שֶׁהַשְּׂכִינָה חוֹזֶרֶת - תחזור למקומה מהגלות³⁷, כִּף גם הדבר ברור, שִׁיחְזְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הַגְּלוּת, שהרי כל זמן שישאל בגלות, גם השכינה נמצאת עמהם בגלות, וכמובא לעיל דרשת חז"ל, ועל כרחך לא תוכל השכינה לחזור מגלותה אלא אם כן יחזרו עמה ישראל, והיינו התקוה שיש לעולם מכך³⁸.

וְלָכֵן לִישׁוּעַתְךָ קוִינֵנו כָּל הַיּוֹם - אנחנו מקווים תמיד לישועתך, היינו שיהיה לה'

ציונים ומקורות

כך בשו"ת בנין ציון (ח"א סימן ג) ז"ל, וזה גילוי השכינה אשר עליו ניבא ישעיהו שיחזור אלינו לעת הגאולה ב"ב 'ונגלה כבוד ה' וגו', ועל זה אנו מתפללים ותחיננה עיננו בשוכך לציון ומברכים המחזיר שכינתו לציון, שהיא השכינה בבחינה הראשונה מקור הקדושה. וז"ל המדרש זוטא (שה"ש א, ג), מנין אתה אומר שהשכינה חוזרת למקומה, שכן מצינו שהיה המקום מדבר עם משה מבין שני הכרובים, שנאמר (במדבר ז, פט) וישמע את הקול מדבר אליו [וגו'] מבין שני הכרובים, וכשעלתה למרום עלתה על כרוב אחד, שנאמר (תהלים יח, יא) יורכב על כרובי, משל למלך שסרחה עליו אשתו והוציאה, והיה לו ממנה שני בנים, לפי שהיה בלבו של מלך להחזירה ונהג אחת מן התינוקות והניח אחד אצלה, כך עשה הקדוש ברוך הוא, לפי שהיה גלוי לפניו שהשכינה עתידה להחזירה למקום, לא עלתה אלא על גבי אחד, כמה שנאמר 'יורכב על כרוב ויעף'. יג. כמבואר בילקוט שמעוני (תהלים רמו תשעה) ז"ל,

ירידת השכינה למצרים עם יוסף, תקוה שנחזור מגלותנו וְזָהוּ הַבִּיאור בַּמָּה שְׂאֵמֶר הַמְדַרְשׁ, עֲבַרְתָּן שֶׁל שְׂבָטִים זְכוּרָה הִיא לְעוֹלָם, והיא זכירה לרעה, לפי שֶׁהַשְּׂכִינָה מַחֲמַת עִוּוֹן זֶה של מכירת יוסף, שמחמתה ירדה גם השכינה לגלות למצרים, ומאחר שהורגלה בכך, וכמו שהתבאר, ולכך היא צְרִיכָה לִילָךְ עִמָּנוּ גם בְּגִלּוֹת כָּבֵל בַּחוּרְבֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָרִאשׁוֹן, ובגלות אדום בחורבן הבית המקדש השני, בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, פְּדֻכְתִּיב (יחזקאל א, א) 'וְאָנֹכִי בְּתוֹךְ הַגּוֹלָה' וְכו', ודרשו רבותינו ז"ל בַּמְדַרְשׁ (איכ"ר פתיחתא לד, הו"ד בתוס' סוכה מה, א ד"ה אני)³⁹, שהפסוק הזה מרמז על הקב"ה, שאומר כביכול על עצמו, שהוא נמצא עם ישראל בגלותם, והוא כדי להציל את גופינו מחמתו של הקב"ה, ושישפוך כעסו רק על עצים ואבנים. ואכן מצד זה, עבירתם של

מאז שירדה עם יוסף למצרים, ולכך היתה יכולה שוב ללכת בגלות עם ישראל, וממילא יכול היה הקב"ה להענישם בגלות, ולא הצטרך לכלותם. י. לשון הפסוק, יָקָהּ בְּשִׁלְשִׁים שָׁנָה בְּרִבְעֵי בַּחֲמֵשׁ לַחֲדָשׁ וְאָנֹכִי בְּתוֹךְ הַגּוֹלָה עַל נְהַר כְּבָר נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וְאָרְאָה מִרְאוֹת אֱלֹקִים. יא. לשון המדרש, והוא אסור בויקים (ירמיהו מ, א), אמר רב אחא, כביכול, הוא והוא אסור בויקים, ודכוותיה כתיב 'ואני בתוך הגולה'. יב. ויש להוסיף, שהרי מצינו שכבר הבטיח הקב"ה שלא יחזור רק כשגם ישראל יחזור, וכמו שדרשו בילקוט שמעוני (תהלים רמו תשעה) מהפסוק 'למען יחלצוך' וכו' (תהלים ס, ז), כמובא בערה הלן. בפשיטות הטעם לומר שבוודאי השכינה תחזור למקומה, הוא כיון שיש לעולם תהיה השכינה שרויה בגלות. ואולי ניתן לומר בהו גם סימוכין מפסוקי הנבואות, שמה שפשוט שהשכינה תחזור למקומה, הוא ממה שכתוב (ישעיהו מ, א) וְנִגְלָה כְבוֹד ה' וְרָאוּ כָּל בְּשָׂר יִחְדָּו פִּי ה' ה' דָּבָר, וכתב על

יב

יֵשׁ לְדַקְדָּק, מֵהוּ שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים 'וַיְהִי'
בְּפָסוּק אֶחָד.

וְעוֹד קָשָׁה, שֶׁהִיא לֹא לֹמַר 'וַיִּשְׁרַת'
אֹתוֹ וַיִּמְצָא יוֹסֵף חֵן בְּעֵינָיו'
וְכוּ', שֶׁתְּחִלָּה עֲבַד אוֹתוֹ וְאַחַר כֵּן מִצָּא
חֵן בְּעֵינָיו, וּמֵהוּ זֶה הַחֵן.

וּמֵהוּ שֶׁחֹזֵר הַפְּתוּב לֹמַר 'וַיְהִי מֵאֵז

פָּסוּק (בראשית לט, ב-ה) 'וַיְהִי ה' אֶת יוֹסֵף
וַיְהִי אִישׁ מְצַלִּיחַ וַיְהִי בְּבֵית
אֲדוֹנָיו הַמִּצְרַיִ, וַיֵּרָא אֲדוֹנָיו וְכוּ', וַיִּמְצָא
יוֹסֵף חֵן בְּעֵינָיו וַיִּשְׁרַת אֹתוֹ וַיִּפְקְדֵהוּ עַל
בֵּיתוֹ וְכָל יֵשׁ לוֹ וְכוּ', וַיְהִי מֵאֵז הַפְּקוּד
אֹתוֹ בְּבֵיתוֹ וְכוּ' וַיִּכְרַךְ ה' אֶת בֵּית
הַמִּצְרַיִ וְכוּ'.

פסוק 'ויהי'
ה' את יוסף
וכו' וירא
אדניו וכו'
וימצא יוסף
חן בעיניו
וכו'

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

ישועה והשכינה תחזור מהגלות למקומה¹, תחזור מגלותה, אזי גם אנחנו נחזור מפני שאנחנו בטוחים, שבעת שהשכינה

יב

ברכה בבית בזכות צדקתו של העבד

אדוניו המצרי¹⁰. וְעוֹד קָשָׁה בְּמֵה שֶׁאִמַּר
הַכְּתוּב 'וַיִּמְצָא יוֹסֵף חֵן בְּעֵינָיו וַיִּשְׁרַת אֹתוֹ',
שֶׁהִיא לֹא לֹמַר 'וַיִּשְׁרַת אֹתוֹ וַיִּמְצָא יוֹסֵף חֵן
בְּעֵינָיו' וְכוּ', כִּינן שֶׁתְּחִלָּה עֲבַד אוֹתוֹ וְרַק
אַחַר כֵּן כִּשְׁשִׁירַת אוֹתוֹ בְּאִמּוֹנָה מִצָּא חֵן
בְּעֵינָיו, וּמֵהוּ זֶה הַחֵן שֶׁמִּצָּא יוֹסֵף בְּעֵינָיו
קוֹדֵם שִׁשִּׁירַת אוֹתוֹ.

וְעוֹד קָשָׁה מֵהוּ שֶׁחֹזֵר הַפְּתוּב לֹמַר 'וַיְהִי
מֵאֵז הַפְּקוּד אֹתוֹ בְּבֵיתוֹ' וְגו' וַיִּכְרַךְ ה' אֶת
בֵּית הַמִּצְרַיִ בְּגִלְלַל יוֹסֵף וְכוּ', וְהֵלֵךְ כְּבָר אִמַּר
'וַיִּפְקְדֵהוּ עַל בֵּיתוֹ' וְדַי הִיא לֹא לֹמַר
'וַיִּפְקְדֵהוּ עַל בֵּיתוֹ' וְכָל יֵשׁ לוֹ נִתַּן בְּדָוֹ
וַיִּכְרַךְ ה' אֶת בֵּית הַמִּצְרַיִ וְכוּ'¹⁰.

דקדוקים באריכות לשון הפסוקים

בְּפָסוּק (בראשית לט, ב-ה) 'וַיְהִי ה' אֶת יוֹסֵף
וַיְהִי אִישׁ מְצַלִּיחַ וַיְהִי בְּבֵית אֲדוֹנָיו הַמִּצְרַיִ,
'וַיֵּרָא אֲדוֹנָיו כִּי ה' אֹתוֹ וְכָל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה
ה' מְצַלִּיחַ בְּדָוֹ' וְכוּ', 'וַיִּמְצָא יוֹסֵף חֵן בְּעֵינָיו
וַיִּשְׁרַת אֹתוֹ וַיִּפְקְדֵהוּ עַל בֵּיתוֹ וְכָל יֵשׁ לוֹ
נִתַּן בְּדָוֹ' וְכוּ', 'וַיְהִי מֵאֵז הַפְּקוּד אֹתוֹ בְּבֵיתוֹ
וְעַל כָּל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ וְכוּ' וַיִּכְרַךְ ה' אֶת בֵּית
הַמִּצְרַיִ בְּגִלְלַל יוֹסֵף' וְכוּ'.

יֵשׁ לְדַקְדָּק, מֵהוּ שֶׁכַּפַּל הַפְּסוּק לְשׁוֹנוֹ
לְכַתּוּב שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים 'וַיְהִי' בְּפָסוּק אֶחָד,
וְהִיא דַּי לֹמַר 'וַיְהִי ה' אֶת יוֹסֵף וַיִּצְלִיחַ בְּבֵית

צִיּוּנִים וּמְקוֹדוֹת

לישועתו של הקב"ה. ולפי דבריו, הפירוש הוא שאנחנו מצפים לישועתו של הקב"ה כביכול בעצמו. ולא כפשוטו שאנו מצפים שיושיע אותנו. ויש שכתבו [אהבת ציון (איכה ב, לב) לב שמוחה (שמיני עצרת תשל"ח)], לבאר בדרך זו את נוסח התפילה שבהמשך ברכה זו, 'ומצפים לך לישועה', שאנו מצפים לישועת הקב"ה כביכול. טו. וכבר עמדו בכך המפרשים, ראה אברבנאל (בשאלה הא'), ובצרוור המור, וכן בשפתי כהן, ובכלי יקר. טז. ראה מלבי"ם.

למען יחלצון ידידך הושיעה מינך וענני' (תהלים ס, ז), אמר הקדוש ברוך הוא, קץ נתתי לימיני, כל זמן שבני משועבדים תהא ימיני משועבדת, גאלתי בני גאלתי ימיני. יד. רבינו נקט כעין נוסח תפילה הנאמר בברכת 'את צמח דוד', 'כי לישועתך קרינו כל היום', ויתכן שנכלל בדבריו ביאור כוונת תפילה זו. ראה מה שכתב בפרי עץ חיים (שער העמידה פ"ט), שיש לכווין בבברכה זו, למה ששואלין לאדם [בשעת הדין שלאחר מותו] 'צפית לישועה' (שבת לא, א), ותכוין שאתה מן המצפים

וְלִבָּן אָמַר הַפְּתוּב 'וַיְהִי ה' אֶת יוֹסֵף',
שְׁהִיָּה ה' אִתּוֹ, וְאִם כֵּן וְדָאֵי לֹא
הָיָה חֲשׂוֹד עַל הַעֲרֻוָּה, 'וַיְהִי אִישׁ
מִצְלִיחַ', וְאִם כֵּן וְדָאֵי לֹא הָיָה חֲשׂוֹד עַל
הַגְּזוּל, 'וַיְהִי בְּבֵית אֲדֹנָיו הַמִּצְרַיִם, שְׁאָף
עַל פִּי שְׂאוֹתוֹ הַבֵּית הָיָה בֵּית מִצְרַיִם, וְלֹא
הָיָה רָאוּי לָזֶה, עִם כָּל זֶה הָיָה גַם שָׁם
ה' אִתּוֹ, וְהָיָה מִצְלִיחַ.
וּכְשֶׁהֲרָגִישׁ אֲדֹנָיו שְׁה' הָיָה אִתּוֹ
דְּוָקָא, וְהָיָה מִצְלִיחַ

הַפְּקִיד' וְכוּ' וְהֵלֵא כְּבָר אָמַר 'וַיִּפְקְדֵהוּ',
וְדִי הָיָה לוֹ לֹמַר 'וַיִּפְקְדֵהוּ עַל בֵּיתוֹ וְכָל
יֵשׁ לוֹ גִּתָּן בְּיָדוֹ, וַיִּבְרַךְ ה' אֶת בֵּית
הַמִּצְרַיִם' וְכוּ'.

וְאִיתָא בְּמִדְרָשׁ רַבָּה (ב"ר פו, ג) עַל פְּסוּק
(בְּרַאשִׁית לט, א) 'וַיִּקְנֵהוּ פוֹטִיפָר',
כָּל הָעֶבְדִים חֲשׂוּדִים עַל הַגְּזוּל, אֲבָל זֶה
'וַיִּבְרַךְ ה' אֶת בֵּית הַמִּצְרַיִם בְּגִלְלַל יוֹסֵף',
כָּל הָעֶבְדִים חֲשׂוּדִים עַל הַעֲרֻוָּה, אֲבָל זֶה
'וְלֹא שָׁמַע אֱלֹהֵי' (שם פְּסוּק י), עב"ל.

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

ביאור כפל לשון הפסוקים

זְבוּזָה יְבוּאָר אֵרִיכּוֹת לִשׁוֹן הַפְּסוּק, שְׁכָּבָן
אָמַר הַפְּתוּב ג' פְּעָמִים 'וַיְהִי' לְרִמּוֹז עַל
שְׁלוּשָׁה עֵינַיִם נִפְרָדִים שֶׁהֵיוּ אֶצְלוֹ, הֶרְאִישׁוֹן,
'וַיְהִי ה' אֶת יוֹסֵף' לֹמַר שְׁהִיָּה ה' אִתּוֹ, וְאִם
כֵּן שֶׁהִשְׁכִּינָה שְׁרוּיָה אֶצְלוֹ בְּוָדָאֵי לֹא הָיָה
חֲשׂוֹד עַל הַעֲרֻוָּה. הַשְּׁנִי, 'וַיְהִי אִישׁ מִצְלִיחַ'
בְּכָל מַעֲשָׂיו, וְאִם כֵּן וְדָאֵי לֹא הָיָה חֲשׂוֹד עַל
הַגְּזוּל, מֵאַחַר שֶׁהִיתָה הַהַצְלַחָה שְׁרוּיָה
בְּמַעֲשֵׂי יָדָיו וְאִין לוֹ צוּרֵךְ לְבוֹא לִידֵי גוּל.²
הַשְּׁלִישִׁי, 'וַיְהִי בְּבֵית אֲדֹנָיו הַמִּצְרַיִם, שְׁאָף
עַל פִּי שְׂאוֹתוֹ הַבֵּית הָיָה בֵּית אִישׁ מִצְרַיִם
וְלֹא הָיָה רָאוּי לָזֶה שִׁיְהִיָּה ה' בְּמִקּוֹם גְּרוּע
כֹּזֵה, עִם כָּל זֶה מַחֲמַת גּוּדֵל צְדָקְתוֹ הָיָה גַם
שָׁם ה' אִתּוֹ וְהָיָה מִצְלִיחַ בִּידוּוָּו.³

כשנתמנה יוסף על הבית שרתה שם הברכה

וּכְשֶׁהֲרָגִישׁ אֲדֹנָיו שְׁה' הָיָה אִתּוֹ - עִם
יוֹסֵף דְּוָקָא, וְהָיָה יוֹסֵף מִצְלִיחַ בְּכָל אֲשֶׁר

מעלת יוסף שלא נחשד על הגזל ועל העררה

וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ עַל פִּי מַה דְּאִיתָא בְּמִדְרָשׁ
רַבָּה (עֵינֵי ב"ר פו, ג), עַל הַפְּסוּק 'וַיִּוֹסֵף הַיּוֹרֵד
מִצְרַיִמָּה וַיִּקְנֵהוּ פוֹטִיפָר' (בְּרַאשִׁית לט, א), כִּי
לֹא הָיָה יוֹסֵף עֶבֶד כְּכָל הָעֶבְדִים, שְׁכָּל
הָעֶבְדִים מַחֲסֵרִים מִמּוֹן רַבִּים מֵאַחַר שֶׁהֵם
חֲשׂוּדִים עַל הַגְּזוּל וְגוּזוּלִים מִבֵּית רַבִּים,⁴ אֲבָל
זֶה - יוֹסֵף, אֲדַרְבֵּה, נִיתוּסָף מִמּוֹן רַבּוֹ
בְּעַבְרוֹוֹ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב 'וַיִּבְרַךְ ה' אֶת בֵּית
הַמִּצְרַיִם בְּגִלְלַל יוֹסֵף', שֶׁהִיתָה הַבְּרַכָּה שְׁרוּיָה
בְּבֵית רַבּוֹ וְהָיָה מִמּוֹנוֹ מֵתַרְבֵּה בְּזִכְתּוֹ, וְלֹא
עוֹד אֵלָּא שְׁכָּל הָעֶבְדִים חֲשׂוּדִים עַל
הַעֲרֻוָּה, וְהֵם פְּרוּצִים וְחַיִּים חַיֵּי הַפְּקָר,⁵
אֲבָל זֶה [יוֹסֵף] הָיָה גּוֹדֵר עֲצָמוֹ מִן הָעֲרוּוָה,
וְסִירַב לְהִישְׁמַע לְפִתּוּי אִשֶׁת פוֹטִיפָר 'וַיֵּלֵא
שָׁמַע אֱלֹהֵי וְכוּ' לְהִיּוֹת עֲמָה', עַד כָּאֵן
לְשׁוֹנוֹ.⁶

ציזנים ומקודות

בְּגַמְרָא (מְגִילָה ו, א), כָּל הַנוּטֵל מִמֶּךָ בְּלֹא דַמִּים, אִינוּ
מוֹעִיל בְּפִרְקַמְטִיא שְׁלוֹ כְּלוּם. וְרֹאה עוֹד גּוֹר אֲרִיָּה
(בְּרַאשִׁית כא, ל) שֶׁכְּתַב לְבֹאֵר בְּמִרְיַבֵּת אֲבִימֶלֶךְ עִם
אֲבֵרָהם בְּעֵינֵי הַבָּאֲרוֹת, שֶׁהֵיוּת שֶׁהַבָּאֵר שֶׁל אֲבֵרָהם
הָיָה עֵתָה גּוֹזֵל בִּיד אֲבִימֶלֶךְ, לֹא הָיָה סִפֵּק לְאֲבֵרָהם
שֶׁאִין הַבָּאֵר נּוֹבַע כְּדִרְךְ הַבָּאֵר שֶׁהוּא עוֹלָה וּמְקוֹרוֹ
מֵתַבְרַךְ, כִּיּוֹן שֶׁהוּא גּוֹזֵל וְאִין בְּרַכָּה בְּדַבְרֵי הַגּוֹזֵל,
וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב (יִרְמִיָּה יז, יא) 'עוֹשֵׂר וְלֹא בְּמִשְׁפַּט בְּחִצֵּי
יָמָיו יַעֲזוּבוּ'. כֵּאֵל וְזֶה ג' פְּעָמִים 'וַיְהִי, שֶׁהָיָה

יז. כְּדֵאִיתָא בְּמַשְׁנָה (אֲבוֹת פ"ב מ"ז) מְרַבָּה עֲבָדִים
מְרַבָּה גּוּל. יח. כְּפִי שֶׁאֲמַרוּ (גִּיטִין יג, א), עֲבָדָא
בְּהַפְקִירָא נִיחָא לֵיה, זִילָא לֵיה שְׁכִיחָא לֵיה פְּרִיצָה
לֵיה. יט. לִשׁוֹן הַמְּדַרְשׁ: כָּל הָעֶבְדִים חֲשׂוּדִים
עַל הַגְּזוּל, אֲבָל זֶה וַיִּלְקַט יוֹסֵף אֶת כָּל הַכֶּסֶף. כ. כָּל
הָעֶבְדִים חֲשׂוּדִים עַל הָעֲרוּוָה, אֲבָל זֶה וְלֹא שָׁמַע
אֱלֹהֵי. ג. וְעוֹד, שֶׁאִם הוּא מִצְלִיחַ הֵרִי זֶה סִימָן
וְהוֹכַחָה שֶׁאִין לְחוּשְׁדוֹ עַל הַגְּזוּל, שֶׁאִם הָיָה מִמּוֹנוֹ
בְּגוּזִילָה, לֹא הָיָה רֹאה בְּהֵם הַצְּלַחָה וְכַעֲזָן מַה שֶׁמִּצְיָנוּ

בְּבֵיתוֹ בְּזִכּוֹתָיו שֶׁל יוֹסֵף. וְכֵן הָיָה, שְׁמִידָה שֶׁהִפְקִיד אוֹתוֹ בְּבֵיתוֹ, הִרְגִישׁ שֶׁנִּשְׁתַּלְחָה הַבְּרָכָה בְּבֵיתוֹ, וְזוֹהוּ 'וַיְהִי מֵאִזְ הַפְּקִיד אֹתוֹ' וכו'.

וּבָזֶה יוֹבֵן מֵאִי דְאִמְרִינֵן בְּפֶרֶק ד' דְּסִנְהֶדְרִין (לט, ב), אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הָכִי אָמַר לוֹ אַחָאָב לְעוֹבְדֵיהּ, בִּיעָקֵב כְּתִיב (בראשית ל, כו) 'נַחֲשָׁתִי וַיְבָרְכֵנִי

בְּכָל אֲשֶׁר הָיָה עוֹשֶׂה, בֵּין לְעַצְמוֹ בֵּין לְאַחֵרִים, אִזְ הַפִּיר שֶׁהָיָה כְּמוֹ סִגְלָה שְׂיִישׁ לוֹ לְיוֹסֵף, כְּמוֹ מִי שֶׁהוּא מְמַחֵה לְכַתֵּב קְמִיעִים, וְלָכֵן מֵצֵא יוֹסֵף חֵן בְּעֵינָיו, וְרָצָה שֶׁהוּא דוֹקָא יִשְׁרָת אוֹתוֹ, כְּדִי שִׁתְּהִיֵּה הַהֲצַלְחָה בְּמַעֲשֵׂה יָדָיו.

וְלֹא דִי זֶה, אֲלֵא אֵף וַיִּפְקְדֵהוּ עַל בֵּיתוֹ, כְּדִי שִׁתְּשַׁרְהַה הַבְּרָכָה אֵף

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

אֲצִלוּ, מַחֲמַת כֵּן מִינְהוּ לִשְׁרַת אוֹתוֹ בְּפִרְטוּת, וְעוֹד הוֹסִיף לְהַפְקִיד אוֹתוֹ עַל כָּל צִרְכֵי הַבַּיִת.²²

וְכֵן הָיָה, שְׁמִידָה שֶׁהִפְקִיד אוֹתוֹ לְהִיּוֹת מְמוֹנָה בְּבֵיתוֹ הִרְגִישׁ פּוֹטִיפֵר שֶׁנִּשְׁתַּלְחָה הַבְּרָכָה בְּבֵיתוֹ, וְזוֹהוּ שְׁחֹר הַפְּסוּק וְאָמַר 'וַיְהִי מֵאִזְ הַפְּקִיד אוֹתוֹ וְגו' וַיְבָרְךָ ה' אֶת בֵּית הַמִּצְרִי בְּגִלְלַת יוֹסֵף' וכו', אֵף שֶׁכָּבַר נֹאמַר 'וַיִּפְקְדֵהוּ עַל בֵּיתוֹ',²³ לְהוֹדִיעַ שְׁתִּיכַף וּמִיד כִּשְׁהִפְקִיד אוֹתוֹ עַל הַבַּיִת הִרְגִישׁ בָּאֵה הַבְּרָכָה בְּבֵית.

הַהֲבֵל בֵּין יַעֲקֹב וְיוֹסֵף וּבֵין עוֹבְדֵיהּ

וּבָזֶה יוֹבֵן מֵאִי דְאִמְרִינֵן בְּפֶרֶק ד' דְּסִנְהֶדְרִין (לט, ב), אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הָכִי אָמַר לוֹ אַחָאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְעוֹבְדֵיהּ הַנְּבִיאָה שֶׁהִיא מְמוֹנָה עַל בֵּיתוֹ,²⁴ בִּיעָקֵב כְּתִיב (שם ל, כז) 'וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָכֵן נַחֲשָׁתִי וַיְבָרְכֵנִי ה' בְּגִלְלָתִי',²⁵ שֶׁנִּתְבָּרַךְ בֵּיתוֹ שֶׁל לָבֵן בְּגִלְלַת יַעֲקֹב,

צִיּוּנִים וּמְקוֹדוֹת

אוֹתוֹ, אַחַר שֶׁכָּבַר יוֹסֵף וַיִּפְקְדֵהוּ עַל בֵּיתוֹ. כֵּה. לְשׁוֹן הַגְּמֵרָא, כְּתִיב 'וַיִּקְרָא אַחָאָב אֶל עַבְדֵיהּ אֲשֶׁר עַל הַבַּיִת וְעוֹבְדֵיהּ הִיא יִרָא ה' מֵאִד' (מלכים א יח, ג), מֵאִי קָאֵמַר קְרָא, אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אָמַר לִיה בִּיעָקֵב כְּתִיב 'נַחֲשָׁתִי וַיְבָרְכֵנִי ה' בְּגִלְלָתִי' (בראשית ל, כז), בְּיוֹסֵף כְּתִיב 'וַיְבָרְךָ ה' אֶת בֵּית הַמִּצְרִי בְּגִלְלַת יוֹסֵף' (שם לט, ה), בֵּיתָא דַּהֲהוּא גְבֵרָא לֹא הוּוּ מִיבְרִיךְ, שְׂמָא לֹא יִרָא אֱלֹהִים אַתָּה. יִצְתָה בַת קוֹל וְאִמְרָה וְעוֹבְדֵיהּ הִיא יִרָא אֶת ה' מֵאִד, אֲבָל בֵּיתוֹ שֶׁל אַחָאָב אֵינוֹ מְזוּמָן לְבִרְכָה. כו. שְׁנֹאֵמַר (מלכים א יח, ג) 'וַיִּקְרָא אַחָאָב אֶל עַבְדֵיהּ אֲשֶׁר עַל הַבַּיִת'. כז. נְסִיתִי בְּנִיחוּשׁ שְׁלִי וְנֹדַע לִי שְׁעַל יָדְךָ בָּאֵה לִי

הָיָה עוֹשֶׂה, בֵּין לְעַצְמוֹ בֵּין לְאַחֵרִים, אִזְ הַפִּיר אֲדוּנִיו שֶׁהָיָה כְּמוֹ סִגְלָה שְׂיִישׁ לוֹ לְיוֹסֵף הָיִיתָ הַהֲצַלְחָה שְׂרוּיָה עִמּוֹ מִחוּץ לְדֶרֶךְ הַטְּבַע, וְהָיָה זֶה כְּמוֹ מִי שֶׁהוּא מְמַחֵה לְכַתֵּב קְמִיעִים הַמוֹעִילִים לְהַצְלָחָה אוֹ לְרַפּוּאָה בְּדֶרֶךְ סְגוּלָה שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ הַטְּבַע, כֵּךְ הִיָּתָה הַצְּלַחְתּוֹ שֶׁל יוֹסֵף בְּדֶרֶךְ סְגוּלָה בְּלִתי טְבַעִית, וְלָכֵן מֵצֵא יוֹסֵף חֵן בְּעֵינָיו שֶׁל פּוֹטִיפֵר, וּמִשׁוּם כֵּךְ רָצָה שֶׁהוּא - יוֹסֵף דוֹקָא יִשְׁרָת אוֹתוֹ וְלֹא עֲבַד אַחַר כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב 'וַיִּשְׁרָת אֹתוֹ',²⁶ כְּדִי שִׁתְּהִיֵּה הַהֲצַלְחָה שְׂרוּיָה בְּמַעֲשֵׂה יָדָיו, וְלֹא דִי בִזְהָ, אֲלֵא אֵף 'וַיִּפְקְדֵהוּ עַל בֵּיתוֹ' שֶׁהִיא יוֹסֵף מְמוֹנָה עַל כָּל צִרְכֵי בֵּיתוֹ, כְּדִי שִׁתְּשַׁרְהַה הַבְּרָכָה אֵף בְּבֵיתוֹ בְּזִכּוֹתָיו שֶׁל יוֹסֵף, וּמִשׁוּם כֵּךְ הַקְּדִים הַפְּסוּק לֹאמַר 'וַיִּמְצֵא יוֹסֵף חֵן בְּעֵינָיו, וְהִיָּינוּ שְׂכִיּוֹן שְׂרָאָה פּוֹטִיפֵר סְגוּלָתוֹ שֶׁל יוֹסֵף שֶׁהַבְּרָכָה שׁוֹרָה

שְׂמוֹר יוֹסֵף הַעֲרוּהּ, וְהִיא שְׂמוֹר מִן הַגְּזֵל, וְהִיָּתָה עִמּוֹ הַשְּׂכִינָה גַם בְּבֵית הַמִּצְרִי. כב. וְהַכּוֹנוּנָה הִיא שְׂפּוֹטִיפֵר מִינָה אוֹתוֹ הָיִיתָ הַמְּשֻׁרָת שְׁלוֹ. כג. וְזוֹהוּ מִתּוֹרֵץ מֵהַ שְׁהַקְּשָׁה רַבִּינוּ לְמָה נֹאמַר וַיִּמְצֵא יוֹסֵף חֵן בְּעֵינָיו וַיִּשְׁרָת אוֹתוֹ וַיִּפְקְדֵהוּ עַל בֵּיתוֹ וְכָל יֵשׁ לוֹ נֶתֶן בְּדָוֹ, וְלֹא נֹאמַר מְקוֹדֵם שְׂשִׁירַת אוֹתוֹ וְהַפְּקִידוֹ עַל בֵּיתוֹ, וּמַחֲמַת כֵּךְ מֵצֵא חֵן בְּעֵינָיו. מִשׁוּם שֶׁמִּצִּיאַת הַחֵן הִיָּתָה כִּיּוֹן שְׂרָאָה אוֹתוֹ מִצְלִיחַ בְּכָל דְּרִכּוּי, וְזֶה גֵרֵם שִׁמְנָה אוֹתוֹ לִשְׁרַת אוֹתוֹ וְכֵן לְהַפְקִיד אוֹתוֹ עַל כָּל בֵּיתוֹ. נִרְאָה גַם בְּאַלְשֵׁיךְ עַל הַפְּסוּק 'וַיִּמְצֵא יוֹסֵף חֵן'. כד. כְּמוֹ שֶׁהַקְּשָׁה רַבִּינוּ מִתְּחִילָה, מְדוּעַ כָּפַל הַכְּתוּב לְשׁוֹנוֹ לֹאמַר 'מֵאִזְ הַפְּקִיד

וַיֵּשֶׁב לומר, דלעולם אף בבית המצרי לא היתה שורה הברכה, אי לאו שאדוניו מסר ליוסף כל מה שיש לו, כאלו הוא אדון ומושל בפל. אבל בעובדיה עם אחאב, לא היה אפשר זה, שהרי אחאב היה מלך, וביתו היה נקרא בית המלך, והמלכות שיר לעצמו, ואינו דומה לפוטיפר ולכן שהסיוח דעתם מנכסיהם ומבתיהם לאחר שמסרו הכל ביד יעקב ויוסף.

ה' בגלגלד, וביוסף כתיב 'ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף, וביתיה דההוא גברא לא קא מברך, שפא לא ירא אלהים הוא. יצתה בת קול ואמרה, 'ועבדיהו היה ירא את ה' מאד' (מלכים א יח, ג), וביתו של אחאב אינו מזמן לברכה, עד כאן.

ויקשה, איך יתכן שבית המצרי יהיה מזמן לברכה יותר מביתו של אחאב.

מאמרים ז"ל יצתה בת קול ואמרה עובדיה היה ירא את ה' וכל וביתו של אחאב אינו מזמן לברכה

זרע שמישון המבאר

ליוסף כל מה שיש לו כאילו הוא - יוסף אדון ומושל בפל, ונחשב כל הבית כאילו הוא ביתו של יוסף, ומחמת כן נקרא שורתה הברכה בביתו של יוסף. אבל בעובדיה עם אחאב לא היה אפשר זה שיינתן רכוש אחאב ברשותו של עובדיה, שהרי אחאב היה מלך ישראל, וביתו היה נקרא בית המלך, והרי המלכות בודאי שיר לעצמו, ואף אם יתן כל רכושו לעובדיה, מכל מקום לא יוותר על מלכותו, וממילא לא נקרא הבית על שמו של עובדיה, ומשום כך נמנעה הברכה מלשרות בבית אחאב, ואינו דומה לפוטיפר ולכן שהסיוח דעתם לגמרי מנכסיהם ומבתיהם לאחר שמסרו הכל ביד יעקב ויוסף, ובתיהם היה נחשב כביתם של יעקב ויוסף, ומכיון שכן מצאה הברכה מקום לחול בביתם של הצדיקים.^א

וכן ביוסף כתיב 'ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף, ואילו ביתיה דההוא גברא לא קא מברך - ביתו של אותו אדם [אחאב^ב] אינו מתברך בזכות עובדיה המופקד על ביתו, שפא לא ירא אלהים הוא עובדיה, ומשום כך אין בית אחאב אדוניו מתברך בשבילו, יצתה בת קול ואמרה 'ועבדיה היה ירא את ה' מאד' (מלכים א יח, ג), ומכל מקום לא נתברך בית אחאב, משום שביתו של אחאב אינו מזמן לברכה מחמת רשותו, עד כאן. וקשה, איך יתכן שבית פוטיפר המצרי יהיה מזמן לברכה יותר מביתו של אחאב?^ב

עיקר הברכה כשנקרא הבית על שם הצדיק

ויש לומר, דלעולם אף בבית המצרי לא היתה שורה הברכה ולא היה מועיל זכותו של יוסף, אי לאו שאדוניו - פוטיפר מסר

ציונים ומקורות

ועדיין לא נתברך ביתו עד שהסירו מכל שירות כי שמו אדון לביתו, וזהו יופקידהו על ביתו, שהוא פקיד נגיד. ועד שהעלהו מדרגה אחרת והוא וכל יש לו, אפילו מה שאינו בביתו ובחומותיו, נתן בידו, אז שהשתר על הכל ביד ה' את בית המצרי. וזהו יויהי מאז הפקיד אותו בביתו וגם 'על כל אשר לו, מאז 'ויברך ה' את בית המצרי'. נראה גם במלבי"ם שלא היה הבית ראוי לברכה אם לא בזכות יוסף שהיה הבית נקרא על שמו.

ברכה. כח. על עצמו היה אומר 'ההוא גברא', כאדם התולה קללתו באחרים. כט. לשון הפסוק, 'ויקרא אחאב אל עבדיהו אשר על הבית ועבדיהו היה ירא את ה' מאד'. ל. ובמהרש"א הרגיש בזה, וכתב שבביתו של לבן ופרעה היו בנות כשרות שבזכותם התברך הבית, מה שאין כן בבית אחאב כל ביתו אינו מזמן לברכה. (וראה גם מה שביאר בזה באגרא דפרקא אות ריב ד"ה והנה יש להתבונן). לא. וכעין זה כתב באלשיך שם,

וּבָזָה נְמִי נְבֵא לָתֵת טַעַם, מָה הָיָה לוֹ
 לְיוֹסֵף לְהָשִׁיב לְאִשְׁתּוֹ פּוֹטִיפֶר,
 'הֵן אֲדֹנָי לֹא יָדַע אֶתִּי מֵה' וְכו' (בראשית
 לט, ח). אֵלֶּא וַדָּאִי בְּדָאֲמַרְיָנָן, בְּלֹאֲמַר, הִנֵּה
 אֲדֹנָי מָסַר לִי הַכֹּל כְּדִי שְׁתַּחֲוֹל עָלָיו
 הַבְּרָכָה, וְלָמָּה זֶה, מִפְּנֵי שֶׁה' אֵתִי, וְאִיךָ
 אֶעֱשֶׂה' אִם כֵּן 'הִרְעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת
 וְחֻטְאֵתִי לְאֱלֹהִים' (שם פסוק ט).

פסוק 'הן'
 אדני לא ידע
 אתי מה' וכו'

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

יוסף היה לומר לה הנה אדוני מסר לי הכל
 והסיח את דעתו מנכסיו ומביתו כְּדִי שְׁתַּחֲוֹל
 עָלָיו הַבְּרָכָה בִּזְכוּתִי, וְלָמָּה זֶה מֵתְבַרֵךְ הַבַּיִת
 בַּגְּלִילִי, מִפְּנֵי שֶׁה' אֵתִי מִחַמַּת צְדָקוֹתַי שֶׁאֲנִי
 נִשְׁמַר מִן הַחַטָּא, וְאִיךָ אֶעֱשֶׂה' אִם כֵּן
 'הִרְעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְחֻטְאֵתִי לְאֱלֹהִים' (שם
 פסוק ט), וְהָרִי תִּסְתַּלַּק הַשְּׂכִינָה מֵאֵתִי וְתִפְסַק
 הַבְּרָכָה מִן הַבַּיִת הַזֶּה, וּבִכְךָ בִּיקֵשׁ יוֹסֵף
 לַהֲנִיחַ דַּעְתָּהּ שֶׁאֵין כְּדָאִי לַה לַחֲטוֹא עִמּוֹ
 וְלַהֲפַסִּיד בְּכַךְ אֶת הַבְּרָכָה בְּבֵיתִי.²⁷

כפי שמירת יוסף מן החטא כך נתברך הבית

וּבָזָה שְׁבִיאֲרָנוּ שֶׁעַל יְדֵי שֶׁמָּסַר פּוֹטִיפֶר
 בְּיַד יוֹסֵף אֶת בֵּיתוֹ נִגְרַמָּה הַצְּלַחְתּוֹ, נְמִי נְבֵא
 לָתֵת טַעַם, מָה הָיָה לוֹ לְיוֹסֵף לְהָשִׁיב לְאִשְׁתּוֹ
 פּוֹטִיפֶר כְּשָׁבָה לַפְתּוֹת אוֹתוֹ לַחֲטוֹא עִמָּה,
 'הֵן אֲדֹנָי לֹא יָדַע אֶתִּי מֵה בְּבֵית וְכָל אֲשֶׁר
 יָשׁ לוֹ נִתַּן בְּיָדִי וְכו' (בראשית לט, ח), וּמִדּוּעַ
 לֹא הָיָה דִּי בְמָה שֶׁאֲמַר לַה וְאִיךָ אֶעֱשֶׂה
 הִרְעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְחֻטְאֵתִי לְאֱלֹהִים.²⁷
 אֵלֶּא וַדָּאִי בְּדָאֲמַרְיָנָן, בְּלֹאֲמַר, שְׁכוּנַת

צִיּוּנִים וּמְקוֹדוֹת

שכך יפסק הברכה. וראה עוד ברמב"ן שכתב,
 בעבור חסרון דעת הנשים הקדים אליה כי הדבר
 בגידה באדוניו אשר בוטח בו, ואחרי כן אמר כי
 יש בענין עוד חטא לאלהים. וראה גם באלשיך
 שם. ²⁷ וכן כתב באור החיים, ואיך אעשה
 וגו'. פירוש כי בזה אני מפסיד כל הטוב המושג
 אצלי.

27. דמלשון הפסוק משמע שהכל תשובה אחת,
 שמחמת ש'הן אדני לא ידע אתי מה בבית' וגו'
 לכן 'איך אעשה הרעה הגדולה' וגו', וקשה מה
 שייכות יש לכך שאדונו מינהו על ביתו שמחמת
 כן לא יחטא לאלוקים. ולדברי רבנו מתיישב היטב,
 שאמר לה שמחמת שאדונו מינהו על ביתו כדי
 שיתברך ביתו בזכותו, אינו יכול לחטוא לאלוקים

ספר 'זרע שמשון' בחמש כרכים

בהוצאה
מפוארת מאירת
עינים ועוד
הרבה מעלות

להשיג בכל חנויות הספרים
347-496-5657 02-80-80-500

בספר המנוקב העמוד הוא תענוך